

KLASA I

Tematy	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
1. Kim jest człowiek?	wymienia podstawowe założenia głównych filozoficznych koncepcji dotyczących człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cieleśnej, dualizmu.	- rozpoznaje podstawowe obszary filozoficznej refleksji o człowieku; - analizuje proste teksty źródłowe dotyczące różnych filozoficznych koncepcji człowieka; - prawidłowo posługuje się pojęciami: „rozum”, „zmysły”, „wolność woli”, „uczucia”, „emocje”, „poznanie”[w kontekście filozoficznej refleksji o człowieku].	- porównuje założenia głównych filozoficznych koncepcji człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cieleśnej, dualizmu; - wskazuje religijne i naukowe wątki w refleksji na temat natury ludzkiej.	- charakteryzuje, w ujęciu historycznym, rozwój refleksji i badań nad naturą człowieka; - analizuje fragmenty tekstów filozoficznych dotyczących różnych wątków refleksji o człowieku.	- charakteryzuje wybrane spory filozoficzne dotyczące natury ludzkiej; - dokonuje krytycznej analizy filozoficznych koncepcji człowieka: spirytualizmu, materializmu, teorii jedności duchowo-cieleśnej, dualizmu.
2. Człowiek istotą społeczną	- wymienia podstawowe aspekty postrzegania społecznej natury człowieka w kulturze europejskiej; - wymienia podstawowe cechy osoby; - w podaje przykłady ról społecznych, w tym tych, które sam odgrywa w życiu codziennym;	- dostrzega wpływ chrześcijaństwa na postrzeganie natury człowieka w kulturze europejskiej; - omawia konflikty wynikające z odgrywania różnych ról społecznych; - podaje przykłady potrzeb człowieka; - wymienia konsekwencje niezaspokojenia	- analizuje kulturowe, filozoficzne, psychologiczne i religijne uwarunkowania wpływające na postrzeganie społecznej natury człowieka; - przedstawia, w jaki sposób jest definiowana osoba w filozofii antycznej i myśli chrześcijańskiej;	- interpretuje złożone teksty źródłowe poruszające zagadnienie społecznej natury człowieka [w tym teksty filozoficzne]; - dostrzega zmienność wymagań i kryteriów decydujących o definiowaniu ról społecznych w kulturze europejskiej;	dokonuje krytycznej analizy wybranych koncepcji społecznej natury człowieka.

	▪ rozpoznaje przykłady postaw i zachowań charakterystycznych dla wybranych ról społecznych [np. rodzica, ucznia]; ▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup społecznych.	podstawowych potrzeb człowieka; ▪ prawidłowo stosuje pojęcie „status społeczny”; ▪ wymienia podstawowe formy życia społecznego [grupa społeczna, zbiorowość, społeczność, społeczeństwo]; ▪ interpretuje proste teksty narracyjneporuszające zagadnienie społecznej natury człowieka.	▪ wyjaśnia, jak działają mechanizmy decydujące o powstawaniu konfliktów ról społecznych; ▪ charakteryzuje uwarunkowania wpływające na status społeczny człowieka ▪ porównuje więzi łączące ludzi tworzących różne grupy społeczne; ▪ porównuje cechy różnych form życia społecznego.	▪ analizuje konsekwencje niezaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka z różnych perspektyw [np. jednostki i społeczeństwa, polityki i kultury]; ▪ dostrzega zmienność kryteriów definiujących status społeczny człowieka.	
3. Dobro wspólne	▪ rozpoznaje postawy i działania służące dobru wspólnemu; ▪ wymienia podstawowe obowiązki jednostki wobec wspólnoty w ramach kultury europejskiej; ▪ wymienia obowiązki wobec wspólnoty wynikające z <i>Konstytucji RP</i>.	▪ podaje przykłady dobra wspólnego uznawanego w różnych wspólnotach ludzkich; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i działań zgodnych z ideą sprawiedliwości społecznej; ▪ rozpoznaje przykłady postaw i działań zgodnych z ideą sprawiedliwości społecznej.	▪ wyjaśnia, co oznacza idea dobra wspólnego; ▪ wyjaśnia, na czym polega zależność między ideą sprawiedliwości społecznej a ideą dobra wspólnego; ▪ uzasadnia, z różnych perspektyw, konieczność dbania o dobro wspólne; ▪ analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> regulujące w Polsce realizację idei dobra wspólnego i sprawiedliwości	▪ porównuje i ocenia różne sposoby definiowania i realizacji idei sprawiedliwości społecznej; ▪ charakteryzuje czynniki wpływające na rozumienie dobra wspólnego i stosunek do tej idei; ▪ analizuje złożoneteksty źródłowe poświęcone idei dobra wspólnego [w tym teksty filozoficzne].	▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania idei dobra wspólnego w różnych okresach historycznych i w różnych kulturach.

			społecznej; ▪ tłumaczy, jak postawa tolerancji wpływa na funkcjonowanie wspólnoty.		
4. Dobro jednostki a dobro wspólne	▪ wskazuje różnicę między koncepcją dobra wspólnego uwzględniającą dobro jednostek a koncepcją totalitarną odrzucającą dobro jednostek jako mniej istotne; ▪ wymienia podstawowe cechy indywidualizmu i kolektywizmu.	▪ rozpoznaje psychologiczne, społeczne i instytucjonalne aspekty indywidualizmu i kolektywizmu; ▪ podaje przykładowe przejawy zróżnicowania kulturowego świata w zakresie podejścia do roli jednostki [kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne].	▪ analizuje psychologiczne, społeczne i instytucjonalne aspekty indywidualizmu i kolektywizmu; ▪ przedstawia zróżnicowanie kulturowe świata w zakresie podejścia do roli jednostki [kultury indywidualistyczne i kultury kolektywistyczne].	▪ analizuje, w ujęciu historycznym, koncepcje indywidualistyczne i kolektywistyczne mające wpływ na funkcjonowanie współczesnych społeczeństw; ▪ porównuje i ocenia wartości i zasady obowiązujące w społeczeństwach indywidualistycznych i kolektywistycznych.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat dawnych i współczesnych społeczeństw funkcjonujących zgodnie z modelami indywidualistycznym lub kolektywistycznym.
1. Rodzina	▪ wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie ma rodzina w procesie budowania prawidłowych relacji społecznych; ▪ podaje przykłady praw i obowiązków poszczególnych członków rodziny, które wynikają z prawa polskiego i z tradycji.	▪ podaje funkcje rodziny i wskazuje przykłady ich realizacji; ▪ wymienia wynikające z <i>Konstytucji RP</i> normy prawne dotyczące rodziny i małżeństwa.	▪ przedstawia typy rodzin występujące we współczesnej Europie i ich wpływ na kształtowanie relacji społecznych; ▪ analizuje testy normatywne i narracyjne oraz źródła statystyczne dotyczące roli, statusu i znaczenia rodziny w życiu społecznym.	▪ prezentuje jeden z nieeuropejskich modeli funkcjonowania rodziny we współczesnym świecie; ▪ analizuje sytuację rodziny we współczesnym państwie polskim, uwzględniając zagrożenia dla jej prawidłowego rozwoju oraz stojące	▪ dokonuje krytycznej analizy różnych koncepcji funkcjonowania rodziny i ich wpływu na relacje społecznych; ▪ charakteryzuje uwarunkowania kulturowe, w których ukształtowały się poszczególne typy rodziny funkcjonujące we współczesnym świecie.

				przed nią szanse.	
2. Wspólnoty religijne	- wymienia główne religie współczesnego świata; - wymienia największe wspólnoty wyznaniowe w Polsce; - określa rolę religii w społeczeństwie.	- rozdziela pojęcia: „religia”, „religijność”, „wiera”; - wymienia formy organizacji religijnych; - charakteryzuje religijność społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; - rozpoznaje podstawowe zjawiska związane z religijnością społeczeństw zachodnich [np. laicyzacja].	- analizuje teksty normatywne, w tym przepisy <i>Konstytucji RP</i>, oraz teksty narracyjne i źródła statystyczne dotyczące życia religijnego w Polsce; - porównuje formy religijności występujące w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich; - porównuje formy religijności występujące w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich.	- dostrzega ciągłość w identyfikacji religijnej społeczeństwa polskiego i społeczeństw zachodnich; - przedstawia przyczyny i skutki zmian dotyczących religijności, w tym identyfikacji religijnej, zachodzących w społeczeństwie polskim i społeczeństwach zachodnich.	gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranych form religijności występujących we współczesnym społeczeństwie polskim albo wybrane wspólnoty wyznaniowe działające w Polsce.
3. Państwo	- przedstawia podstawowe cechy i atrybuty państwa [terytorialność, przymusowość, suwerenność zewnętrzną i wewnętrzną]; - rozdziela i wymienia rodzaje władzy; - wymienia podstawowe teorie dotyczące genezy	- podaje klasyczną definicję państwa [G. Jellinek]; - wyjaśnia, co oznaczają trzy podstawowe atrybuty państwa: terytorialność, suwerenność, przymusowość; - wskazuje specyficzne cechy władzy państwowej; - wyjaśnia, czym jest	- charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne; - analizuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; - poddaje analizie i porównuje ze sobą różne typy	- porównuje ze sobą podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; - analizuje i porównuje ze sobą różne definicje państwa [np. G. Jellinka, Arystotelesa, marksistowską];	- opracowuje krytyczną analizę wybranej teorii genezy państwa [Arystotelesa, teistycznej, umowy społecznej, podboju, marksistowskiej]; - organizuje debatę na temat funkcji państwa we współczesnym świecie i bierze w niej aktywny udział.

	państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]; wymienia podstawowe funkcje państwa.	legitymizacja władzy; - rozpoznaje poszczególne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; - omawia podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczną, umowy społecznej, podboju, marksistowską]. - podaje przykłady realizacji poszczególnych funkcji państwa.	legitymizacji władzy [według M. Webera]; - wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą państwową a władzą publiczną; - pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące państwa.	- uzasadnia konieczność istnienia państwa; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej zagadnieniom związanym z teorią państwa, np. dotyczącej funkcji państwa we współczesnym świecie.	
4. Obywatelstwo	- podaje przykłady praw i obowiązków obywatela Polski; - wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [„prawo ziemi”, „prawo krwi”]; - wskazuje podstawową formę nabycia obywatelstwa polskiego.	- tłumaczy, czym jest obywatelstwo; - wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [„naturalizacja”, „repatriacja”]; - tłumaczy, jakie jest znaczenie terminu „bezpaństwowiec”; - wyjaśnia, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo polskie; - wyjaśnia kwestię posiadania obywatelstwa kilku państw z uwzględnieniem przepisów prawa	- analizuje i porównuje ze sobą różne sposoby nabycia obywatelstwa polskiego; - wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach można utracić obywatelstwo, w tym obywatelstwo polskie; - przedstawia konsekwencje nieposiadania obywatelstwa; - pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne, teksty normatywne] informacje dotyczące instytucji obywatelstwa.	- przedstawia, w jaki sposób instytucja obywatelstwa funkcjonowała w różnych okresach historycznych; - omawia zasadę wyłączności obywatelstwa.	odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące sposobów nabycia obywatelstwa, możliwości posiadania obywatelstwa dwóch lub więcej państw oraz sytuacji bezpaństwowców.

		polskiego.			
5. Naród	▪ podaje cechy narodu definiowanego w ramach koncepcji politycznej oraz koncepcji etniczno-kulturowej; ▪ wskazuje przykłady czynników narodotwórczych oraz czynników sprzyjających kształtowaniu się tożsamości narodowej; ▪ określa własną tożsamość narodową.	▪ charakteryzuje czynniki narodotwórcze oraz czynniki sprzyjające kształtowaniu się tożsamości narodowej; ▪ wymienia podstawowe koncepcje dotyczące kształtowania się narodów; ▪ charakteryzuje główne typy postaw jednostki wobec własnej narodowości.	▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „tożsamość narodowa”; ▪ przedstawia problemy związane z procesem kształtowania i utrwalania tożsamości narodowej; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące narodu.	▪ charakteryzuje spory dotyczące definiowania pojęcia „naród”; ▪ analizuje charakter współczesnej polskiej tożsamości narodowej; ▪ porównuje na wybranych przykładach odmienne drogi kształtowania się współczesnych narodów.	▪ charakteryzuje na wybranych przykładach współczesne problemy polityczne wynikające z procesu kształtowania się narodów; ▪ analizuje problemy wynikające z wielowarstwowej tożsamości narodowej współczesnych społeczeństw europejskich.
6. Polityka narodowościowa	▪ rozpoznaje podstawowe rodzaje grup etnicznych funkcjonujących we współczesnym świecie; ▪ wymienia etapy i formy przystosowania się migrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja].	▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „asymilacja” i „akulturacja”; ▪ charakteryzuje wybraną formę przystosowania się migrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym; ▪ omawia podstawowe modele polityki państwa w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich.	▪ porównuje różne formy przystosowania się imigrantów do życia w społeczeństwie przyjmującym [separacja, adaptacja, integracja, asymilacja]; ▪ porównuje wybrane modele polityki narodowościowej realizowane przez współczesne państwa; ▪ charakteryzuje wpływ polityki państwa na przebieg procesów akulturacji i asymilacji	▪ charakteryzuje i ocenia politykę państwa polskiego w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich; ▪ porównuje różne systemy ochrony grup mniejszościowych we współczesnym świecie.	▪ dokonuje krytycznej analizy polityki wybranych państw w stosunku do grup mniejszościowych, w tym migranckich; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące systemów prawnej ochrony grup mniejszościowych funkcjonujących w wybranych państwach świata.

			grup mniejszościowych; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące polityki narodowościowej.		
7. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce	▪ wskazuje podstawowe zmiany, jakie zaszły w strukturze narodowościowej Polski po 1939 r.; ▪ wymienia mniejszości narodowe i etniczne, które zostały prawnie uznane w Polsce; ▪ podaje podstawowe prawa przysługujące grupom mniejszościowym w Polsce.	▪ podaje przykłady kulturowych, politycznych i społecznych konsekwencji wynikających ze zmian w strukturze narodowościowej polskiego społeczeństwa po 1939 r.; ▪ wyjaśnia, jakie są prawne podstawy uznania danej grupy mniejszościowej za mniejszość narodową lub etniczną; ▪ określa status prawny ludności kaszubskiej; ▪ charakteryzuje wybrane grupy mniejszościowe w Polsce	▪ przedstawia różnice między mniejszością narodową a mniejszością etniczną w świetle polskiego prawa; ▪ charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne w Polsce [demografia; rozmieszczenie terytorialne; dziedzictwo, tradycja, historia; formy aktywności politycznej, kulturowej i ekonomicznej]; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne]	▪ wskazuje różnice między socjologiczną a prawną definicją grup mniejszościowych w Polsce; ▪ analizuje problemy wynikające z przyjętych w Polsce regulacji prawnych dotyczących grup mniejszościowych [np. problem statusu prawnego Ślązaków]; ▪ uzasadnia konieczność ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat stanu przestrzegania praw mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat najwybitniejszych przedstawicieli mniejszości narodowych, którzy wnieśli duży wkład w kulturę polską; ▪ przygotowuje debatę o temat ochrony praw mniejszości narodowych we współczesnych państwach demokratycznych i bierze w niej aktywny udział;

		[rozmieszczenie terytorialne, dziedzictwo kulturowe]; wymienia najwybitniejszych przedstawicieli mniejszości narodowych, którzy wnieśli znaczący wkład w kulturę polską.	informacje dotyczące grup mniejszościowych funkcjonujących w Polsce.		podejmuje działania na rzecz rozpropagowania wiedzy na temat mniejszości narodowych i etnicznych żyjących w Polsce, np. przygotowuje publikację do zamieszczenia na stronie internetowej szkoły.
1. Rodzaje społeczeństw	- rozpoznaje podstawowe typy społeczeństw; - wymienia podstawowe cechy różnych typów społeczeństw; - wskazuje cechy tradycyjnej społeczności wiejskiej; - rozpoznaje cechy współczesnego społeczeństwa przemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe].	- wymienia cechy społeczeństwa przemysłowego; - podaje cechy współczesnego społeczeństwa przemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; - wymienia zjawiska i czynniki cywilizacyjne decydujące o cechach współczesnego społeczeństwa przemysłowego; - podaje przykłady wybranych współczesnych społeczeństw zbieracko-łowieckich, nomadycznych,	- porównuje różne typy społeczeństw; - omawia i analizuje cechy współczesnego społeczeństwa przemysłowego [otwarte, informacyjne, konsumpcyjne, masowe]; - przedstawia szanse, zagrożenia i wyzwania stojące przed współczesnym społeczeństwem przemysłowym; - pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące wybranych	gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych współczesnych społeczeństw zbieracko-łowieckich, nomadycznych, rolniczych.	przygotowuje debatę na temat szans, zagrożeń i wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami przemysłowymi, a także bierze aktywny udział w dyskusji.

		rolniczych.	aspektów życia społecznego.		
2. Socjalizacja	- wymienia podstawowe aspekty procesu socjalizacji; - rozpoznaje przykłady sytuacji i działań sprzyjających procesowi socjalizacji; - wskazuje przykładowe mechanizmy i instytucje wpływające na przebieg procesu socjalizacji.	- wyjaśnia znaczenie stwierdzenia: „Człowiek jest istotą społeczną”; - odróżnia socjalizację pierwotną od socjalizacji wtórnej; - wymienia grupy społeczne, mechanizmy i instytucje wpływające na przebieg socjalizacji pierwotnej i wtórnej; - wyjaśnia znaczenie pojęcia „resocjalizacja”.	- wyjaśnia znaczenie procesu socjalizacji dla prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie; - porównuje socjalizację pierwotną i socjalizację wtórną; - omawia rolę rodziny w procesie socjalizacji; - analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> odnoszące się do procesu socjalizacji pierwotnej; - wyjaśnia – na wybranych przykładach – na czym polega socjalizacja odwrócona, oraz wskazuje przyczyny tego zjawiska; - przedstawia grupy społeczne, instytucje i mechanizmy wpływające na przebieg procesu socjalizacji; - pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne,	- przedstawia przebieg procesu socjalizacji w poszczególnych fazach rozwoju dziecka; - wymienia zjawiska cywilizacyjne wpływające na proces socjalizacji we współczesnym społeczeństwie polskim/europejskim; - porównuje przebieg procesu socjalizacji w społeczeństwach różnego typu, np. w społeczeństwach tradycyjnym i przemysłowym.	- przedstawia i analizuje problemy, z którymi boryka się jednostka w procesie socjalizacji w społeczeństwie nowoczesnym, wynikające z uwarunkowań osobistych, a także m.in. ze: - zmieniającej się roli rodziny, - zmian zachodzących w sposobie funkcjonowania grup rówieśniczych, - wzrostu anonimowości i zwiększonej mobilności poziomej.

			teksty normatywne] informacje dotyczące procesu socjalizacji.		
3. Kapitał społeczny	- wymienia elementy tworzące kapitał społeczny; - wymienia czynniki sprzyjające budowaniu kapitału społecznego.	określa, jakie jest znaczenie kapitału społecznego dla prawidłowego funkcjonowania państwa i społeczeństwa.	- charakteryzuje różne rodzaje kapitału społecznego; - wymienia funkcje kapitału społecznego; - określa, jakie jest znaczenie zaufania jako czynnika kształtującego kapitał społeczny; - pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące kapitału społecznego.	- porównuje zakres znaczeniowy pojęć „kapitał społeczny” i „kapitał ludzki”; - rozważa, jaki jest poziom kapitału społecznego we współczesnym społeczeństwie polskim.	przygotowuje debatę poświęconą np. roli kapitału społecznego w społecznościach przemysłowych, a także bierze aktywny udział w dyskusji na wybrany temat.
4. Struktura społeczna	- rozpoznaje przykłady ruchliwości pionowej i poziomej; - wskazuje przykłady degradacji i awansu społecznego; - wymienia podstawowe kryteria różnicujące ludzi w społeczeństwie i określające ich pozycję społeczną.	- wymienia przyczyny i konsekwencje ruchliwości pionowej i poziomej we współczesnym świecie, w tym w Polsce; - wymienia podstawowe kryteria stratyfikacji społecznej; - odróżnia warstwę społeczną od klasy społecznej; - wyjaśnia pojęcie:	- porównuje zakres znaczeniowy pojęć „warstwa społeczna” i „klasa społeczna”; - określa, jakie mogą być przyczyny degradacji i awansu społecznego; - omawia różnicę między otwartym a zamkniętym modelem stratyfikacji społecznej; - pozyskuje z różnych źródeł [źródła	- porównuje poglądy Karola Marksa i Maxa Webera dotyczące stratyfikacji; - wyjaśnia, jakie jest społeczne znaczenie klasy średniej; - przedstawia zależności zachodzące między współczesnymi zjawiskami cywilizacyjnymi a zmianami w strukturze	odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury wybranego społeczeństwa zachodniego, w tym te dotyczące charakteru i dynamiki zachodzących w nim zmian.

		„stratyfikacja społeczna”.	statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące struktury społecznej.	społeczeństw zachodnich, w tym w strukturze społeczeństwa polskiego.	
5. Przemiany społeczne w Polsce	▪ podaje podstawowe cechy struktury społecznej w Polsce przed 1989 r. ▪ wymienia podstawowe cechy struktury warstwowej współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ przedstawia różne postawy Polaków wobec transformacji ustrojowej w kraju.	▪ podaje przykłady degradacji społecznej i awansu społecznego, do których doszło w efekcie przemian w Polsce po 1989 r. ▪ wymienia czynniki wpływające na ruchliwość pionową w społeczeństwie polskim po 1989 r.; ▪ charakteryzują postawęprzedstawicieli społeczeństw postkomunistycznych, którzy są określani jako <i>homo sovieticus</i>; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „adaptacja społeczna”; ▪ przedstawia podstawowe modele adaptacji społecznej do społeczno-ekonomicznych przemian w Polsce.	▪ wyjaśnia, na czym polegała istota transformacji ustrojowej, która dokonała się w Polsce po 1989 r.; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „degradacja społeczna”; ▪ porównuje strukturę społeczną w Polsce przed 1989 r. ze strukturą współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące przemian społecznych w Polsce po 1989 r.	▪ opisuje zjawisko dyferencjacji inteligencji polskiej po 1989 r.; ▪ ocenia proces transformacji społecznej w Polsce po 1989 r. oraz omawia jego wpływ na funkcjonowanie współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ wyjaśnia, na czym polegają dylematy badawcze przy sporządzaniu charakterystyki struktury warstwowej współczesnego społeczeństwa polskiego.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące np.: - wybranych aspektów przemian społecznych w Polsce po 1989 r.; - procesu przystosowania się społeczeństwa do zmiany systemowej w wybranym państwie postkomunistycznym, innym niż Polska; ▪ porównuje strukturę współczesnego społeczeństwa polskiego ze strukturą wybranych społeczeństw zachodnich.
6. Nierówności społeczne	▪ podaje przykłady nierówności we współczesnych społeczeństwach;	▪ ocenia skalę wybranych nierówności społecznych	▪ porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i innych państwach	▪ porównuje wybrane konflikty społeczno-ekonomiczne [przyczyny, przejawy,	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące np. przyczyn,

	▪ przedstawia przykłady konfliktów społeczno-ekonomicznych na świecie, w tym w Polsce; ▪ wykazuje związek między nierównościami społecznymi a nierównością szans życiowych.	we współczesnych społeczeństwach, w tym w społeczeństwie polskim, oraz wskazuje ich przyczyny; ▪ wymienia kryteria, według których można rozpatrywać nierówności społeczne; ▪ charakteryzuje wybrany konflikt społeczno-ekonomiczny [przyczyny, przejawy, skutki].	europejskich; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „społeczeństwo bezklasowe”; ▪ analizuje wyniki pomiaru poziomu nierówności w społeczeństwie, wyrażone za pomocą wskaźnika Giniego; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące nierówności społecznych we współczesnym świecie.	skutki]; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat pozytywnych i negatywnych aspektów nierówności społecznych.	konsekwencji i różnorodnych aspektów nierówności społecznych w wybranych regionach lub państwach świata; ▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz zmniejszenia nierówności społecznych; ▪ przygotowuje debatę dotyczącą nierówności społecznych we współczesnym świecie oraz uczestniczy w dyskusji na wskazany temat.
7. Problemy społeczne w Polsce	▪ rozpoznaje typowe przejawy i formy wykluczenia społecznego; ▪ identyfikuje grupy społeczne, których przedstawiciele są szczególnie narażeni na wykluczenie; ▪ rozpoznaje przejawy bezrobocia, przemocy, ubóstwa, uzależnienia; ▪ podaje główne	▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko wykluczenia społecznego; ▪ wymienia typowe przejawy i formy wykluczenia społecznego; ▪ wskazuje podmioty – organy władzy, instytucje państwowe i organizacje pozarządowe – zobowiązane do	▪ podaje przyczyny i skutki wykluczenia społecznego; ▪ omawia zjawiska bezrobocia i ubóstwa w Polsce po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki]; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne	▪ przedstawia i ocenia instrumenty aktywnej polityki społecznej prowadzonej w państwie polskim; ▪ omawia funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce.	▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię społeczną na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, w tym bezrobociu i ubóstwu; ▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranego problemu społecznego we

	przyczyny i skutki bezrobocia i ubóstwa; wymienia przyczyny i skutki bezrobocia wśród osób młodych.	prowadzenia walki z wykluczeniem społecznym; - wymienia instrumenty aktywnej polityki społecznej; - podaje główne zadania systemu ubezpieczeń społecznych.	i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące problemów społecznych we współczesnej Polsce.		współczesnej Polsce; - dokonuje krytycznej analizy wybranych działań podejmowanych w celu ograniczenia lub eliminacji wykluczenia społecznego; - krytycznie analizuje funkcjonowanie systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce.
1. Migracje we współczesnym świecie	- wyjaśnia, na czym polega zjawisko migracji; - podaje główne przyczyny i skutki migracji we współczesnym świecie.	- prawidłowo posługuje się pojęciami: „migracja”, „emigracja”, „imigracja”, „repatriacja”; - wskazuje szanse i zagrożenia wynikające ze zjawiska migracji; - wymienia główne przyczyny i przejawy kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; - wyjaśnia znaczenie pojęć „uchodźca” i „deportacja”; - charakteryzuje główne grupy migrantów we współczesnej Polsce, w tym grupę uchodźców;	- charakteryzuje główne szlaki migracyjne na świecie; - wyjaśnia wpływ kryzysu klimatycznego i konfliktów politycznych na zjawisko migracji we współczesnym świecie; - pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące współczesnych migracji.	buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej migracji [na temat np. kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie; postaw społeczeństwa polskiego wobec migrantów, w tym uchodźców; polityki państwa polskiego wobec kryzysu migracyjnego we współczesnej Europie].	przygotowuje debatę dotyczącą wybranego aspektu migracji we współczesnym świecie, a także aktywnie bierze udział w dyskusji na wskazany temat.

		▪ analizuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> regulujące sytuację migrantów, w tym uchodźców.			
2. Migracje na ziemiach polskich	▪ podaje główne przyczyny emigracji z ziem polskich: - od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r., - na przełomie XX i XXI w.; ▪ wymienia główne zasady repatriacji Polaków w XX i XXI w.	▪ podaje główne cechy emigracji z ziem polskich: - od upadku I Rzeczypospolitej do 1989 r., - na przełomie XX i XXI w.; ▪ porównuje repatriację i wysiedlenie; ▪ analizuje wybrane przepisy <i>Ustawy o repatriacji</i>; ▪ przedstawia geograficzny zasięg współczesnego procesu repatriacji ludności pochodzenia polskiego.	▪ uzasadnia konieczność podejmowanej współcześnie repatriacji ludności pochodzenia polskiego; ▪ wymienia formy wsparcia dla repatriantów realizowane przez państwo polskie; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące migracji Polaków [w ujęciu zarówno historycznym, jak i współczesnym].	▪ analizuje zjawisko emigracji z Polski po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki, szanse i zagrożenia]; ▪ dokonuje analizy zjawiska migracji wewnętrznych w Polsce po 1989 r. [skala, zasięg społeczny i geograficzny, dynamika, przyczyny i skutki, szanse i zagrożenia].	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranego aspektu migracji Polaków w XX i XXI w.
3. Polacy za granicą	▪ wymienia największe skupiska Polaków na świecie w XXI w.; ▪ wymienia formy aktywności diaspory polskiej, w tym te mające na celu zachowanie polskiej tożsamości	▪ wyjaśnia znaczenie pojęć „diaspora” i „Polonia”; ▪ podaje przykłady praw przysługujących ludności pochodzenia polskiego i wynikających z <i>Ustawy o Karcie</i>	▪ określa liczebność i rozmieszczenie współczesnej diaspory polskiej; ▪ charakteryzuje różne formy aktywności emigracji polskiej, szczególnie te mające na celu zachowanie	▪ porównuje przepisy <i>Ustawy o Karcie Polaka</i> oraz <i>Ustawy o repatriacji</i>; ▪ ocenia politykę państwa polskiego wobec emigracji polskiej; ▪ przedstawia sylwetki	▪ przygotowuje i realizuje, np. na terenie szkoły, kampanię informacyjną mającą na celu rozpowszechnienie wiedzy na temat osiągnięć Polaków

	narodowej.	<i>Polaka.</i>	polskiej tożsamości narodowej; - wymienia wybitnych reprezentantów polskiej emigracji, których działalność znacząco wzbogaciła polskie życie narodowe w XX i XXI w.; - pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące sytuacji Polaków za granicą państwa polskiego.	i osiągnięcia wybitnych reprezentantów polskiej emigracji, których działalność znacząco wzbogaciła polskie życie narodowe w XX i XXI w..	żyjących poza granicami Rzeczypospolitej [naukowców, polityków, artystów], np. opracowuje publikację do zamieszczenia na stronie internetowej szkoły.
4. Procesy demograficzne na świecie	- wymienia czynniki wpływające na rozwój demograficzny współczesnych społeczeństw; - wskazuje przykładowe skutki wyżu i regresu demograficznego; - określa, na których kontynentach w ostatnich 30 latach odnotowano stagnację demograficzną, a na których – wzrost demograficzny.	- prawidłowo stosuje pojęcia „przyrost naturalny”, „stagnacja demograficzna”, „eksplozja demograficzna”, „wyż demograficzny”, „regres demograficzny”; - wymienia przyczyny i skutki wyżu demograficznego oraz regresu demograficznego.	- wyjaśnia znaczenie pojęć „eksplozja demograficzna” i „regres demograficzny”; - przedstawia przyczyny i skutki eksplozji demograficznej oraz regresu demograficznego we współczesnych społeczeństwach; - charakteryzuje [w ujęciu globalnym] współczesne tendencje demograficzne;	- porównuje i ocenia sytuację demograficzną w wybranych państwach świata; - analizuje na wybranych przykładach polityki pronatalistyczną i antynatalistyczną prowadzone przez współczesne państwa.	odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranego aspektu procesów demograficznych we współczesnym świecie.

			▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesów demograficznych przebiegających we współczesnym świecie.		
5. Tendencje demograficzne w Polsce	▪ prawidłowo stosuje pojęcia „niż demograficzny” i „wyż demograficzny”; ▪ wymienia podstawowe procesy demograficzne przebiegające we współczesnej Polsce; ▪ wyjaśnia, na czym polega zjawisko starzenia się społeczeństwa, oraz przedstawia jego konsekwencje.	▪ wyjaśnia, jak wzrost demograficzny wpływa na perspektywy rozwojowe państwa polskiego; ▪ podaje przykłady działań podejmowanych przez państwo polskie w celu ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych.	▪ wyjaśnia znaczenie pojęć: „niż demograficzny”, „wyż demograficzny”, „depopulacja”, „współczynnik dzietności”, „suburbanizacja”; ▪ przedstawia przyczyny starzenia się społeczeństwa; ▪ pozyskuje z różnych źródeł [źródła statystyczne i ikonograficzne, teksty narracyjne, teksty normatywne] informacje dotyczące procesów demograficznych przebiegających we współczesnej Polsce.	▪ analizuje zjawiska wyżu demograficznego i niżu demograficznego w Polsce w drugiej połowie XX w. oraz w XXI w. [przyczyny, skutki]; ▪ porównuje sytuację demograficzną w Polsce i wybranych państwach świata; ▪ ocenia politykę państwa polskiego wobec niekorzystnych trendów demograficznych.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat: - wybranych aspektów procesów demograficznych we współczesnej Polsce; - działań podejmowanych przez państwo w celu ograniczenia niekorzystnych trendów demograficznych.

KLASA II

Wymagania na poszczególne oceny					
	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
	2	3	4	5	6
I. Aktywność obywatelska					
Temat lekcji: Społeczeństwo obywatelskie					
	- wymienia główne cechy społeczeństwa obywatelskiego; - podaje przykłady codziennych zachowań świadczących o funkcjonowaniu społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce; - rozpoznaje postawy i działania właściwe dla społeczeństwa obywatelskiego w różnych epokach historycznych.	- wymienia główne formy aktywności obywatelskiej; - wymienia warunki konieczne do ukształtowania się społeczeństwa obywatelskiego; - podaje przykłady postaw i działań charakterystycznych dla społeczeństwa obywatelskiego w różnych okresach historii Polski [I Rzeczypospolita i XIX wiek]; - wymienia główne etapy procesu kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w XX w. oraz związane z tym procesem problemy; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące społeczeństwa obywatelskiego.	- charakteryzuje główne funkcje społeczeństwa obywatelskiego; - przedstawia XIX-wieczne tradycje polskiego społeczeństwa obywatelskiego, ze szczególnym uwzględnieniem ruchu organicznikowskiego; - wyjaśnia, jakie znaczenie mają zaufanie społeczne i kapitał społeczny dla właściwego funkcjonowania demokracji; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących społeczeństwa obywatelskiego w różnych okresach historycznych oraz współcześnie [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki	- porównuje ze sobą różne koncepcje/idee dotyczące społeczeństwa obywatelskiego; - porównuje postawy i działania podejmowane w ramach społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w różnych epokach historycznych oraz dokonuje krytycznej analizy tych aktywności; - charakteryzuje formy funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w czasach komunistycznych; - formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej społeczeństwa obywatelskiego we współczesnej Polsce.	- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą wybranych aspektów funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; - gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat idei i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego na różnych etapach historycznych, Polsce współczesnej lub w wybranych państwach świata.

			badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: Organizacje pozarządowe					
▪ podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; ▪ wymienia podstawowe cechy organizacji pozarządowych; ▪ wskazuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia główne formy aktywności organizacji pozarządowych we współczesnej Polsce; ▪ podaje przykłady działań oddolnych na rzecz społeczności lokalnej.	▪ porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Polsce; ▪ odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji z trzeciego sektora; ▪ charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Polsce; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące funkcjonowania organizacji z trzeciego sektora życia publicznego; ▪ wymienia zakres niezbędnych uregulowań, które muszą zostać uwzględnione w statucie stowarzyszenia; ▪ przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji; ▪ wyjaśnia, czym są think tanki i jaką rolę odgrywają.	▪ charakteryzuje trzy sektory działalności społeczno-gospodarczej w państwie; ▪ omawia procedurę rejestracji stowarzyszeń w Polsce; ▪ porównuje procedury zakładania oraz zasady funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ opracowuje projekt działań społecznych na rzecz wspólnoty lokalnej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących organizacji z trzeciego sektora życia publicznego [tabele,	▪ określa, jakie znaczenie ma funkcjonowanie organizacji z trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie.	▪ przygotowuje i przeprowadza wraz z rówieśnikami kampanię społeczną mającą na celu wypromowanie wybranej organizacji pozarządowej; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując właściwe argumenty i kontrargumenty; ▪ aktywnie działa w jednej z organizacji pozarządowych.	

			wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne]; ▪ przedstawia działalność wybranego think tanku.		
Temat lekcji:Spółdzielczość					
▪ wyjaśnia, na czym polega spółdzielczość; ▪ podaje przykłady spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Polsce.	▪ wymienia rodzaje spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Polsce; ▪ odczytuje z dostępnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące spółdzielni.	▪ omawia cele, formy organizacji i działania wybranego typu spółdzielni we współczesnej Polsce; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnych materiałach źródłowych dotyczących historii i współczesności ruchu spółdzielczego [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ przedstawia tradycje ruchu spółdzielczego w Polsce i w wybranych państwach[np. w Wielkiej Brytanii]; ▪ wyjaśnia, czym się różni spółdzielnia od spółki; ▪ przedstawia wady i zalety ruchu spółdzielczego we współczesnym świecie.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat roli ruchu spółdzielczego w Polsce ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych spółdzielni.	
Temat lekcji: Organizacje społeczno-zawodowe					
▪ przedstawia cele związków zawodowych i przykłady działań podejmowanych przez te organizacje; ▪ wymienia główne centrale związków zawodowych w Polsce.	▪ przedstawia cele działalności związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; ▪ podaje przykłady działań typowych dla związków zawodowych, organizacji	▪ charakteryzuje związki zawodowe i centrale związkowe funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej;	▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli związków zawodowych we współczesnych państwach	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli związków zawodowych we współczesnych państwach	

		pracodawców i samorządów zawodowych; ▪ wyjaśnia, czym jest grupa interesu; ▪ odczytuje z dostępnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące związków zawodowych, organizacji pracodawców oraz samorządów zawodowych.	▪ przedstawia organizacje pracodawców funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ porównuje ze sobą cele i formy działania związków zawodowych i organizacji pracodawców; ▪ wyjaśnia, czym jest lobbing; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie we współczesnym społeczeństwie demokratycznym ma dialog społeczny; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących związków zawodowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej,	demokratycznych.	demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując właściwe argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych związku zawodowego, organizacji pracodawców, samorządu zawodowego lub spółdzielni.
--	--	--	--	-------------------------	--

			dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
II. POLITYKA					
Temat lekcji: Istota polityki					
	▪ podaje przykłady działań charakterystycznych dla polityki; ▪ przedstawia przykładowe definicje polityki; ▪ podaje przykłady konfliktów politycznych i wymienia ich przyczyny.	▪ przedstawia wybrane definicje i koncepcje polityki; ▪ wskazuje przyczyny konfliktów politycznych; ▪ wyjaśnia, na jakich zasadach i w jakich okolicznościach wypracowano wybrane kompromisy polityczne we współczesnym świecie; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące polityki.	▪ porównuje różne definicje i koncepcje polityki; ▪ wyjaśnia, co oznacza wyrażenie „polityka bez ideologii”; ▪ analizuje przyczyny, przebieg i konsekwencje przykładowych konfliktów politycznych; ▪ wymienia podstawowe strategie postępowania stosowane przez uczestników konfliktów politycznych; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących polityki [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	▪ analizuje i porównuje historyczne definicje pojęcia „polityka”; ▪ omawia, analizuje i porównuje różne strategie postępowania stosowane przez uczestników konfliktu politycznego [m.in. wskazuje ich mocne i słabe strony]; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica pomiędzy polityką a politykierstwem.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje na forum informacje na temat wybranych konfliktów politycznych we współczesnym świecie.
Temat lekcji: Myśl polityczna					
	▪ wymienia podstawowe założenia	▪ przedstawia podstawowe	▪ porównuje założenia	▪ przedstawia genezę	▪ odszukuje, analizuje

	liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu, chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu.	założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu, chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystycznej informacji dotyczące współczesnych ideologii politycznych.	liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu, chrześcijańskiej demokracji i nacjonalizmu; ▪ wskazuje różnice w definiowaniu równości, wolności i sprawiedliwości w ramach poszczególnych nurtów myśli politycznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega podział poglądów politycznych na lewicowe i prawicowe; ▪ dokonuje krytycznej analizy poszczególnych nurtów myśli politycznej z uwzględnieniem poglądów dotyczących praw człowieka i zasad demokracji; ▪ dostrzega różnicę pomiędzy pojęciami ideologia i program polityczny; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne,	myśli liberalnej, konserwatywnej, socjalistycznej, nacjonalistycznej i chadeckiej, a także wymienia głównych ideologów i współczesnych przedstawicieli tych nurtów; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica w znaczeniu pojęć „ideologia”, „doktryna polityczna” oraz „program polityczny”;	i prezentuje informacje na temat wybranych nurtów myśli politycznej we współczesnym świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą założeniom wybranych nurtów myśli politycznej oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty.
--	--	--	--	---	---

			normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] i dotyczących współczesnych poglądów politycznych.		
Temat lekcji: Totalitaryzm					
- wymienia podstawowe cechy państwa totalitarnego; - wymienia podstawowe założenia faszyzmu i komunizmu.	- wymienia główne cechy ustroju ZSRS i III Rzeszy; - wskazuje różnice pomiędzy autorytaryzmem a totalitaryzmem; - prawidłowo posługuje się pojęciami: „dyktatura”, „kult jednostki”, „monopartyjność”, „ucieczka od wolności” oraz „świeckie religie”; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące autorytaryzmu, totalitaryzmu, faszyzmu, nazizmu i komunizmu.	- wymienia historyczne źródła totalitaryzmu; - porównuje założenia faszyzmu i komunizmu; - porównuje założenia faszyzmu i nazizmu; - wyjaśnia, jakie są konsekwencje postawy określanej jako „ucieczka od wolności”; - wyjaśnia znaczenie pojęć: „umasowienie” i „ideologizacja życia politycznego”; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących autorytaryzmu, totalitaryzmu, faszyzmu, nazizmu i komunizmu [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	- analizuje genezę oraz przyczyny rozwoju ideologii faszystowskiej i komunistycznej; - analizuje genezę oraz konsekwencje funkcjonowania państw autorytarnych i totalitarnych.	- odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat historycznych i współczesnych przykładów państw i społeczeństw autorytarnych i totalitarnych; - odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych współczesnych ruchów politycznych odwołujących się do założeń komunizmu i faszyzmu.	

Temat lekcji: Demokracja

- wymienia podstawowe zasady demokracji [suwerenność ludu, trójpodział i równowaga władz, konstytucjonalizm, praworządność, pluralizm]; - wskazuje przykładowe formy demokracji bezpośredniej i pośredniej; - wyjaśnia, na czym polega powszechne prawo wyborcze	- przedstawia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; - wyjaśnia etymologię słowa „demokracja”; - wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią; - rozpoznaje podstawowe formy demokracji bezpośredniej [referendum, plebiscyt, inicjatywa ludowa, weto ludowe]; - wymienia główne fazy procesu kształtowania się demokracji; - przedstawia podstawowe zasady ustrojowe zawarte w artykułach henrykowskich oraz <i>Konstytucji 3 maja</i>; - przyporządkowuje do podstawowych zasad demokracji konkretne przepisy konstytucji marcowej i współczesnej <i>Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej</i>; - odczytuje z materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące zasad i form demokracji w różnych okresach	- wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją formalną a demokracją realną, - przedstawia antyczne korzenie demokracji i republikanizmu; - wyjaśnia wpływ etyki chrześcijańskiej na proces kształtowania się ustroju demokratycznego; - omawia wpływ myśli oświeceniowej na proces kształtowania się fundamentów współczesnej demokracji; - udowadnia, że rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych] miały charakter niedemokratyczny; - porównuje ze sobą zasady i przepisy prawne zawarte w konstytucjach polskich z lat 1921, 1935 i 1952; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w materiałach	- charakteryzuje średniowieczne reprezentacje stanowe, w tym przedstawia genezę współczesnego parlamentaryzmu; - dokonuje krytycznej analizy ustroju demokratycznego, w tym wskazuje pozytywne i negatywne aspekty jego funkcjonowania; - przedstawia polskie tradycje demokratyczne i poddaje je krytycznej analizie.	- organizuje debatę na forum społeczności szkolnej poświęconą np.: - wadom i zaletom demokracji; - wyzwaniom stojącym przed demokracją we współczesnym świecie, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując poprawne argumenty i kontrargumenty.
--	---	---	--	---

		historycznych oraz współcześnie.	źródłowych dotyczących zasad i form demokracji w różnych okresach historycznych oraz współcześnie [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia					
▪ wyjaśnia, na czym polega populizm we współczesnej polityce; ▪ rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego: korupcji, nepotyzmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa.	▪ wymienia cechy populizmu; ▪ przedstawia konsekwencje zjawiska populizmu we współczesnej polityce; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy, schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące korupcji, nepotyzmu, populizmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa.	▪ porównuje populizm i demagogię; ▪ przedstawia czynniki sprzyjające rozwojowi korupcji oraz skutki tego zjawiska; ▪ charakteryzuje metody przeciwdziałania korupcji i wymienia instytucje powołane do zwalczania tego zjawiska; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczące korupcji, nepotyzmu, populizmu, demagogii, klientelizmu i kumoterstwa [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej,	▪ charakteryzuje i porównuje różne formy nepotyzmu, demagogii, klientelizmu, kumoterstwa [w tym formy historyczne tych zjawisk]; ▪ analizuje problemy w funkcjonowaniu demokracji w skali globalnej i najpoważniejsze zagrożenia dla tego ustroju; ▪ buduje argumenty w sporze dotyczącym znaczenia populizmu we współczesnym świecie.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. współczesnym formom populizmu i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranego współczesnego ruchu populistycznego.	

			dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: Kultura polityczna					
▪ podaje przykłady zachowań świadczących o poziomie kultury politycznej w danym społeczeństwie; ▪ wymienia podstawowe typy kultury politycznej; ▪ przedstawia przykłady partycypacji politycznej.	▪ wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; ▪ charakteryzuje poszczególne typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem <i>partycypacja polityczna</i>, <i>petycja</i>, <i>zgromadzenie</i>, <i>obywatelskie nieposłuszeństwo</i>, <i>opinia publiczna</i>; ▪ wymienia historyczne i współczesne fory obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące postaw przyjmowanych przez członków społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków.	▪ charakteryzuje proces kształtowania się kultury politycznej jednostki i społeczeństwa; ▪ analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – kulturę polityczną wybranych społeczeństw, grup społecznych lub formacji politycznych; ▪ przedstawia poszczególne formy partycypacji politycznej; ▪ charakteryzuje formy obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ wymienia formy badania opinii publicznej; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących kultury politycznej oraz partycypacji politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła	▪ charakteryzuje typy polityków według klasyfikacji Maxa Webera; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej kulturze politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego; ▪ dokonuje krytycznej analizy działań służących podniesieniu poziomu partycypacji politycznej; ▪ przedstawia pozytywny i negatywny wpływ sondaży na kształtowanie się opinii publicznej i wybrane aspekty życia publicznego, a także dokonuje krytycznej oceny wiarygodności niektórych badań sondażowych; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących kultury politycznej oraz partycypacji	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kulturze politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty; ▪ realizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą wartości, działania lub postawy charakterystyczne dla obywatelskiej kultury politycznej.	

			ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	
Temat lekcji: Wspólnota polityczna					
- wymienia cechy wspólnoty politycznej; - przedstawia podstawowe elementy polskiej tożsamości narodowej.	- wyjaśnia znaczenie twierdzenia – <i>człowiek jest istotą społeczną</i>; - wyjaśnia, co oznacza stwierdzenie: „Człowiek jest istotą społeczną”; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [dane statystyczne, tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące wspólnot politycznych.	- wyjaśnia, na czym polega koncepcja wspólnoty politycznej wynikająca z przepisów obowiązującej <i>Konstytucji RP</i>; - charakteryzuje elementy tworzące i wzmacniające wspólnotę polityczną; - prawidłowo posługuje się pojęciami: „socjologia humanistyczna”, „socjologia moralności”, „więź społeczna”; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących zagadnienia wspólnoty politycznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty	- porównuje różne koncepcje wspólnoty politycznej [w tym koncepcje historyczne]; - analizuje wyniki badań naukowych dotyczących roli kultury w procesie kształtowania się wspólnoty politycznej; - przedstawia czynniki kształtujące polską tożsamość narodową; - omawia koncepcje wspólnoty politycznej sformułowane przez Ludwika Krzywickiego i Feliksa Konecznego; - wyjaśnia, jakie było znaczenie koncepcji Floriana Znanieckiego i Stanisława Ossowskiego, Marii Ossowskiej, Józefa Chałasińskiego w rozwoju badań socjologicznych.	organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą różnym koncepcjom wspólnoty politycznej lub tożsamości politycznej współczesnych Polaków oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty.	

			publicystyczne].		
III. KOMUNIKOWANIE I MEDIA					
Temat lekcji: Komunikacja społeczna					
	- wskazuje w swoim otoczeniu elementy komunikacji społecznej; - identyfikuje w konkretnych sytuacjach nadawcę i odbiorcę komunikatu; - podaje przykłady komunikacji niewerbalnej; - wymienia podstawowe czynniki utrudniające proces komunikacji społecznej i podaje konkretne przykłady ich działania; - podaje przykłady stereotypów.	- wymienia podstawowe aspekty komunikacji społecznej; - wyjaśnia, na czym polega różnica pomiędzy komunikowaniem a komunikowaniem się; - wymienia funkcje komunikowania się; - identyfikuje podstawowe rodzaje kodów komunikacyjnych; - rozpoznaje formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej; - rozpoznaje poszczególne etapy procesu komunikacji; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące komunikacji społecznej.	- charakteryzuje poszczególne funkcje komunikowania się; - prawidłowo interpretuje pozawerbalne sygnały w komunikacji; - wskazuje wady i zalety poszczególnych kodów komunikacyjnych; - omawia bariery poznawcze w obszarze komunikacji; - przedstawia zasady skutecznej komunikacji; - wskazuje wady i zalety stereotypowego myślenia; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących komunikacji społecznej [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne.	- przedstawi klasyfikacji procesów komunikowania się; - dokonuje krytycznej analizy konkretnych sytuacji komunikacyjnych, wskazując błędy popełnione przez ich uczestników i sposoby na wyeliminowanie napotkanych przez nich trudności; - wykazuje wady i zalety różnych form komunikowania się; - charakteryzuje metody i techniki wspomagające proces prawidłowego komunikowania się, np. aktywne słuchanie.	realizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą zasady skutecznej komunikacji społecznej.
Temat lekcji: Media masowe					
	podaje przykłady mediów	wyjaśnia, jaką rolę	przedstawia główne	charakteryzuje i ocenia	gromadzi, analizuje i

	masowych; - wymienia główne funkcje mediów; - podaje przykład sytuacji i wydarzeń, które dowodzą, że media wywierają wpływ na sposób sprawowania władzy przez polityków.	odgrywają współczesne media w debacie publicznej; - zbiera i przedstawia informacje na temat przebiegu debaty publicznej dotyczącej wybranego problemu; - omawia główne funkcje mediów; - charakteryzuje główne typy mediów działających w Polsce; - charakteryzuje wybrany tygodnik społeczno-polityczny wychodzący w Polsce [z uwzględnieniem grupy odbiorców, formy przekazu, orientacji ideologicznej, typu własności]; - wyjaśnia znaczenie terminów: „media masowe”, „media społecznościowe”, „czwarta władza” i właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; - wskazuje przykładowe sytuacje, w których media realizują funkcję kontrolną wobec organów władzy; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące mediów masowych.	etapy rozwoju mediów masowych; - charakteryzuje, ocenia i porównuje rolę mediów różnego typu w debacie publicznej; - wykazuje, że przekaz prezentowany przez media często zależy od ich orientacji politycznej; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących mediów masowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	funkcjonowanie wybranych mediów społecznościowych; - formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wpływu mediów społecznościowych na: - na życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce.	prezentuje informacje na temat przypadków ograniczania wolności mediów we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych; - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat wpływu mediów społecznościowych na: - życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce, - aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Komunikacja perswazyjna					
	odróżnia w przekazach medialnych fakty od opinii;	wskazuje podstawowe mechanizmy manipulacji	dokonuje krytycznej analizy wybranego	porównuje różnorodne przekazy medialne	realizuje, np. na forum społeczności szkolnej,

	▪ podaje przykłady manipulacji stosowanych w przekazach medialnych; ▪ wymienia podstawowe zasady etyki dziennikarskiej; ▪ wskazuje przykłady zagrożeń wynikających z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów.	wykorzystywane w mediach; ▪ wymienia zasady krytycznej analizy przekazów medialnych; ▪ przedstawia rolę Rady Etyki Mediów w Polsce; ▪ właściwie posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: „perswazja”, „socjotechnika”, „propaganda”, „manipulacja”, „bańka informacyjna”, „kampania społeczna”; ▪ przedstawia zagrożenia wynikające z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów; ▪ podaje cechy kampanii społecznych; ▪ omawia poszczególne etapy realizacji kampanii społecznej; ▪ przedstawia cele wybranej kampanii społecznej; ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają media społecznościowe we współczesnym życiu politycznym; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące komunikacji perswazyjnej.	przekazu medialnego; ▪ omawia wybrane mechanizmy manipulacji medialnej; ▪ wymienia cechy propagandy; ▪ wskazuje przyczyny powstawania bańek informacyjnych i zagrożenia wynikające z ich istnienia; ▪ analizuje przepisy prawne z <i>Karty etycznej mediów</i>, obowiązującej w Polsce; ▪ analizuje przebieg wybranej kampanii społecznej, w tym ocenia trafność i efektywność działań podjętych w jej ramach; ▪ opracowuje ramowy program kampanii społecznej dotyczącej wybranego problemu z życia społecznego; ▪ wyjaśnia, jakie są mechanizmy działania marketingu politycznego; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących komunikacji perswazyjnej [tabele, wykresy i schematy	dotyczące wybranego problemu z życia publicznego, [ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych metod perswazji lub manipulacji]; ▪ porównuje wybrane kampanie społeczne; ▪ ocenia – z uwzględnieniem zasad etyki dziennikarskiej – wybrany tygodnik społeczno-polityczny wydawany w Polsce.	kampanię społeczną dotyczącą wybranego problemu życia społecznego.
--	--	--	--	---	---

			przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: Międzynarodowe <i>public relations</i>					
- wymienia podstawowe narzędzia <i>public relations</i>; - rozpoznaje działania służące budowaniu międzynarodowego wizerunku państwa; - wskazuje w przestrzeni publicznej przykłady działań dyfamacyjnych.	- wymienia uczestników międzynarodowych <i>public relations</i>; - podaje przykłady działań różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej(np. British Council, Instytuty Konfucjusza, Instytut Goethego, Instytut Adama Mickiewicza); - wskazuje elementy składające się na <i>soft power</i> danego państwa; - prawidłowo posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: <i>soft power</i>, <i>public relations</i>, „dyfamacja”; - podaje przykłady przekazów propagandowych o charakterze dyfamacyjnym; - przedstawia przykłady działań zwalczających dyfamację; - wymienia instytucje, których zadaniem jest walka z dyfamacją skierowaną przeciwko państwu polskiemu; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane	- opisuje działania różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej; - omawia metody walki z dyfamacją,w tym działania Ligi Antydyfamacyjnej i Reduty Dobrego Imienia; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących międzynarodowych <i>public relations</i> [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne.	- ocenia i porównuje działania różnych państw na rzecz upowszechnienia za granicą korzystnego wizerunku rodzimej kultury narodowej; - przedstawia cele i zakres działalności British Council, Instytutów Konfucjusza, Instytutu Goethego,Instytutu Adama Mickiewicza.	- gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat międzynarodowych <i>public relations</i>, np. dotyczące wybranych kampanii wizerunkowych zrealizowanych przez państwo polskie; - organizuje debatę na forum społeczności szkolnej poświęconą międzynarodowym <i>public relations</i> i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.	

		statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące międzynarodowych <i>public relations</i> .			
Temat lekcji: Wolność słowa					
- uzasadnia konieczność ochrony wolności słowa; - wskazuje, że każdy człowiek powinien ponieść odpowiedzialność za słowo.	- wymienia elementy składowe prawa do wolności słowa; - rozpoznaje współczesne przykłady cenzury; - wyjaśnia, jaki jest związek między wolnością słowa a odpowiedzialnością za słowo; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące wolności słowa.	- przedstawia konstytucyjne gwarancje wolności słowa i wolności mediów; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących wolności słowa [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	- omawia formy odpowiedzialności mediów i dziennikarzy za słowo; - opisuje, porównuje i ocenia poszczególne typy cenzury; - charakteryzuje historyczne formy cenzury, w tym te funkcjonujące w okresie PRL; - przedstawia problem ochrony wolności słowa w wybranych współczesnych państwach świata.	- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą związkowi między wolnością słowa a odpowiedzialnością za słowo i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, formułując poprawne argumenty i kontrargumenty; - realizuje, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą problemów związanych z ochroną wolności słowa.	
IV PRAWO I PRAWA CZŁOWIEKA					
Temat lekcji: Prawo i jego rodzaje					
- prawidłowo posługuje się pojęciem „prawo”; - wymienia podstawowe rodzaje norm społecznych; - wskazuje przykłady norm prawnych; - wymienia podstawowe gałęzie prawa.	- wyjaśnia znaczenie terminów: „prawo”, „norma prawna”, „przepis prawny” oraz prawidłowo używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; - wyjaśnia, czym normy prawne różnią się od innych rodzajów norm społecznych; - rozpoznaje i charakteryzuje poszczególne typy norm	- porównuje z różnych perspektyw [wg różnych kryteriów] koncepcje prawa pozytywnego oraz prawa naturalnego; - charakteryzuje poszczególne rodzaje norm prawnych; - rozpoznaje i omawia	- wyjaśnia, na czym polega różnica między przedmiotowym a podmiotowym rozumieniem pojęcia „prawo”; - tłumaczy, na czym polegają różnice w rozumieniu prawa między zwolennikami	gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.	

		społecznych; - wymienia główne rodzaje i gałęzie prawa; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa i jego rodzajów.	poszczególne elementy budowy normy prawnej [hipoteza, dyspozycja, sankcja]; dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących prawa i jego rodzajów [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].	naturalizmu i pozytywizmu; porównuje poszczególne rodzaje norm prawnych.	
Temat lekcji: System prawa					
	- wymienia podstawowe zasady funkcjonowania systemu prawa; - wymienia cechy systemu prawa funkcjonującego we współczesnej Polsce.	- właściwie używa w swoich wypowiedziach pojęć: „luka prawna”, „spójność prawa”, „hierarchiczność prawa”, „zupełność prawa”; - tłumaczy, jakie są źródła norm obowiązujących w różnych systemach prawnych [prawo: zwyczajowe, precedensowe, religijne, pozytywne]; - wyjaśnia znaczenie zasad hierarchiczności, spójności i zupełności oraz podaje przykłady ich stosowania [lub wskazuje sytuacje, w których zostały one naruszone]; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy	- wyjaśnia znaczenie terminów „luka prawna” i „spójność prawa”, „hierarchiczność prawa”, „zupełność prawa”; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty	- porównuje systemy prawa pozytywnego i prawa precedensowego; - charakteryzuje systemy prawne funkcjonujące w wybranych państwach świata [prawo pozytywne, precedensowe, zwyczajowe, religijne]; - podaje przykłady reguł kolizyjnych stosowanych w systemie prawa.	gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.

		przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystycznej informacji dotyczące systemów prawa.	publicystyczne] dotyczących systemów prawa.		
Temat lekcji: Źródła prawa					
	▪ prawidłowo stosuje w swoich wypowiedziach pojęcia: „kodeks”, „akt administracyjny”, „orzeczenie sądowe”; ▪ wymienia podstawowe rodzaje źródeł prawa obowiązującego w Polsce; ▪ wskazuje cechy <i>Konstytucji RP</i> i wyjaśnia, na czym polega jej szczególna moc; ▪ podaje przykłady kodeksów funkcjonujących w polskim porządku prawnym.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „akt normatywny”, „źródło prawa”, „kodeks”, „akt administracyjny”, „orzeczenie sądowe”, „prawo wtórne UE”, „prawo pierwotne UE” oraz prawidłowo używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ charakteryzuje poszczególne źródła prawa powszechnie obowiązującego w Polsce; ▪ rozpoznaje i charakteryzuje akty prawne niebędące źródłami prawa; ▪ wymienia poszczególne rodzaje prawa Unii Europejskiej; ▪ rozpoznaje akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada pierwszeństwa stosowania prawa unijnego przed prawem krajowym; ▪ przedstawia rolę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [TSUE] w unijnym porządku prawnym; ▪ charakteryzuje kodeksy funkcjonujące w polskim porządku prawnym [nazwa, rodzaj i zakres regulacji]; ▪ podaje przykłady aktów prawa	▪ wyjaśnia różnicę między aktami normatywnymi a aktami nienormatywnymi; ▪ porównuje różne typy źródeł prawa obowiązującego w Polsce [z uwzględnieniem sposobu stanowienia, sposobu wprowadzenia do porządku prawnego, zasięgu obowiązywania, adresatów norm, miejsca w hierarchii źródeł praw]; ▪ charakteryzuje rodzaje umów międzynarodowych i pozycję tych porozumień w polskim porządku prawnym [buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Konstytucji RP</i>]; ▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa miejscowego; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady <i>vacatio</i>	▪ przedstawia zasady ogólne prawa międzynarodowego; ▪ prezentuje istotę sporu dotyczącego hierarchicznej zależności między <i>Konstytucją RP</i> a prawem Unii Europejskiej; ▪ porównuje różne rodzaje aktów prawa wtórnego Unii Europejskiej.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień prawnych.

		miejscowego; ▪ wymienia dzienniki urzędowe prowadzone w Polsce; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące źródeł prawa.	<i>legis</i>; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących źródeł prawa.		
Temat lekcji: Prawo cywilne i rodzinne					
▪ rozpoznaje przykłady spraw regulowanych przez prawo cywilne i prawo rodzinne; ▪ właściwie stosuje w swoich wypowiedziach pojęcia: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „zobowiązanie”, „rozwód”, „separacja”, „wspólnota majątkowa”; ▪ podaje przykłady działań, które są możliwe dzięki posiadaniu zdolności do czynności prawnych;; ▪ wymienia warunki prawne, których spełnienie jest niezbędne do zawarcia małżeństwa w Polsce; ▪ przedstawia obowiązki i prawa rodziców i dzieci.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „osoba fizyczna”, „osoba prawna”, „zdolność prawna”, „zdolność do czynności prawnych”, „zobowiązanie”, „rozwód”, „separacja”, „wspólnota majątkowa”; ▪ odszukuje i interpretuje proste przepisy prawne z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego; ▪ wymienia konsekwencje wynikające z posiadania pełnej i ograniczonej zdolności do czynności prawnych; ▪ wymienia zasady poprawnego sporządzania pełnomocnictwa;; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane	▪ wyjaśnia znaczenie terminu „ubezważnowolnienie” i właściwie używa tego pojęcia w swoich wypowiedziach; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu cywilnego</i>; ▪ wymienia rodzaje czynności prawnych; ▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego</i>; ▪ przedstawia różne sposoby zawarcia małżeństwa zgodne z polskim prawem;	▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa cywilnego; ▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa rodzinnego; ▪ wymienia prawne przeszkody małżeńskie i przyczyny unieważnienia małżeństwa.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego.	

		statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa cywilnego i prawa rodzinnego.	▪ charakteryzuje poszczególne rodzaje postępowań cywilnych; ▪ właściwie posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: „powód”, „pozwany”, „pozew”; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] dotyczących prawa cywilnego i prawa rodzinnego.		
Temat lekcji: Prawo karne					
▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „czyn zabroniony”, „kara”, „środek karny” „przestępstwo”, „wykroczenie” oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; ▪ rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo karne; ▪ wskazuje źródła prawa karnego; ▪ wymienia funkcje kary w polskim prawie karnym.	▪ odszukuje przepisy prawne z zakresu prawa karnego;; ▪ wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa karnego; ▪ wymienia podstawowe działy prawa karnego; ▪ tłumaczy, jakie są funkcje kar i środków karnych przewidzianych w polskim prawie karnym; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele,	▪ buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z <i>Kodeksu karnego</i> i <i>Kodeksu wykroczeń</i>; ▪ wyjaśnia, jaki jest cel obowiązywania podstawowych zasad prawa karnego; ▪ wymienia podstawowe etapy i zasady postępowania karnego, w tym postępowania w	▪ analizuje proste kazusy z zakresu prawa karnego; ▪ porównuje kary stosowane dawniej i współcześnie; ▪ przedstawia ewolucję systemu karnego w Europie; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat zasad i celów stosowania kar w prawie karnym.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa karnego; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. celom i zasadom stosowania kar w prawie karnym oraz	

		wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa karnego.	sprawach dotyczących nieletnich; dokonuje krytycznej analizy informacji wynikających z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne i normatywne, źródła ikonograficzne] dotyczących prawa karnego.		aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Prawo administracyjne					
- wymienia rodzaje administracji publicznej; - wskazuje przykłady spraw rozstrzyganych przez sądy administracyjne.	- wyjaśnia znaczenie terminów: „administracja publiczna”, „organ administracji publicznej”, „urząd”, „akt administracyjny”, „decyzja administracyjna” oraz właściwie używa tych pojęć w swoich wypowiedziach; - podaje podstawowe cechy prawa administracyjnego; - wymienia rządowe i samorządowe organy administracji publicznej; - przedstawia podstawowe cechy stosunku administracyjnoprawnego; - określa, czy decyzja administracyjna została właściwie skonstruowana pod względem formalnym; - wymienia główne etapy postępowań administracyjnego i sądowoadministracyjnego; - odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele,	- przedstawia poszczególne środki zaskarżenia decyzji administracyjnej; - buduje wnioski na podstawie analizy przepisów prawnych z zakresu prawa administracyjnego; - porównuje cechy aktów administracyjnych i aktów normatywnych; - dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących prawa administracyjnego [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne,	- wymienia źródła prawa administracyjnego; - analizuje proste kazusy z zakresu prawa administracyjnego; - charakteryzuje przewidziane w prawie formy aktów administracyjnych.	gromadzi, analizuje i prezentuje informacjedotyczące szczegółowych i złożonych zagadnień z zakresu prawa administracyjnego.	

		wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące prawa administracyjnego.	źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: Prawa człowieka					
	▪ podaje cechy praw człowieka; ▪ charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym; ▪ wskazuje przykłady naruszeń praw człowieka w państwach autorytarnych; ▪ rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ wymienia okoliczności, w których możliwe jest ograniczenie praw i wolności człowieka w państwie demokratycznym.	▪ przedstawia pozycję jednostki w państwach autorytarnych i totalitarnych; ▪ omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka; ▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im kategorii i generacji wyróżnianych w prawie międzynarodowym; ▪ rozróżnia prawa negatywne i prawa pozytywne; ▪ buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące praw człowieka.	▪ wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; ▪ uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi; ▪ aktywnie uczestniczy w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących praw człowieka [tabele, wykresy i schematy	▪ wykazuje, że zakres i sposób ochrony danego prawa człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do których jest ono zaliczane; ▪ ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący praw człowieka.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących przestrzegania praw człowieka na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące praw człowieka; ▪ organizuje forum społeczności szkolnej debatę na temat praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.

			przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
Temat lekcji: Ochrona praw człowieka					
▪ przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im konstytucyjnych kategorii praw i wolności; ▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> środki ochrony wolności i praw; ▪ przedstawia zadania i formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wymienia organizacje międzynarodowe tworzące fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ podaje cele funkcjonowania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, ▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> oraz przedstawia cele i zasady określone w tym dokumencie.	▪ wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ wyjaśnia, jakie znaczenie w systemie ochrony praw człowieka ma indywidualna skarga konstytucyjna; ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i>; ▪ wymienia podstawowe dokumenty określające zasady międzynarodowego prawa humanitarnego; ▪ odczytuje z różnorodnych materiałów źródłowych [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne] informacje dotyczące ochrony praw	▪ przedstawia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; ▪ tłumaczy, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; ▪ przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ▪ przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących światowy system ochrony praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy informacji zawartych w różnorodnych materiałach źródłowych dotyczących ochrony praw człowieka [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ochrony praw człowieka w Polsce; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania europejskiego i światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ przedstawia uwarunkowania, które wpłynęły na kształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE, Unii Europejskiej i ONZ.	▪ organizowana forum społeczności szkolnej debatę na temat wybranych zagadnień dotyczących ochrony praw człowieka; ▪ realizuje, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą problemów związanych z ochroną praw człowieka i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje dotyczące wybranych zagadnień dotyczących ochrony praw człowieka.	

		człowieka.	badań opinii publicznej, dane statystyczne, źródła ikonograficzne, normatywne i narracyjne, teksty publicystyczne].		
--	--	------------	--	--	--

Klasa 3

	Wymagania na poszczególne oceny:				
	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
	2	3	4	5	6
I. Ustroje współczesnych państw					
Temat lekcji: Modele ustrojowe państw					
	▪ podaje przykłady współczesnych: - monarchii i republik, - państw demokratycznych, autorytarnych i totalitarnych, - państw unitarnych i państw o złożonej strukturze prawno-terytorialnej; ▪ wymienia podstawowe cechy państw demokratycznych i państw totalitarnych; ▪ wskazuje podstawową różnicę pomiędzy monarchią a republiką.	Uczeń: ▪ wymienia podstawowe elementy tworzące ustrój państwa; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „monarchia”, „republika”, „system rządów”, „państwo unitarne”, „państwo złożone”, „federacja”, „autonomia”; ▪ wskazuje podstawowe różnice między monarchią a republiką; ▪ wymienia podstawowe typy monarchii i republik; ▪ wymienia podstawowe systemy rządów; ▪ wskazuje podstawowe reżimy	▪ wymienia cechy modelu ustrojowego określanego jako liberalna demokracja; ▪ na wybranych przykładach charakteryzuje dyktaturę wojskową; ▪ porównuje rozwiązania terytorialno-prawne występujące w państwach złożonych różnego typu; ▪ charakteryzuje sytuację terytoriów autonomicznych w wybranych państwach europejskich; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, wykresy]	▪ porównuje zakres znaczeniowy pojęć: „ustrój polityczny” i „system polityczny”; ▪ przedstawia na przykładach różnice w definiowaniu pojęć „ustrój państwa” i „system polityczny”; ▪ dostrzega wady i zalety koncepcji „idealnego państwa” stworzonej przez Platona; ▪ porównuje znaczenie pojęcia „reżim” w języku potocznym i naukowym; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się	▪ porównuje kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat współczesnych i historycznych modeli ustrojowych państwa.

		polityczne i ich charakterystyczne cechy; ▪ podaje przykłady państw, w których panują współcześnie reżimy autokratyczne; ▪ wskazuje różnice między państwem unitarnym a państwem złożonym; ▪ podaje przykłady państw unitarnych i złożonych we współczesnym świecie; ▪ wymienia podstawowe rodzaje państw złożonych; ▪ wyjaśnia przyczyny wyodrębniania terytoriów autonomicznych; ▪ podaje przykłady terytoriów autonomicznych funkcjonujących w Europie i na świecie; ▪ wyjaśnia, na czym polega autonomia; ▪ przedstawia kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska].	informacje dotyczące procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie.	do ustrojów terytorialno-prawnych funkcjonujących w Królestwie Hiszpanii, Republice Federalnej Niemiec, Konfederacji Szwajcarskiej i w innych państwach świata; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie.	
Temat lekcji: Monarchie i republiki					
▪ wymienia współczesne monarchie europejskie; ▪ podaje przykłady współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych i parlamentarnych; ▪ podaje przykłady współczesnych monarchii elekcyjnych i dziedzicznych; ▪ wymienia klasyczne kompetencje głowy państwa.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „monarchia”, „republika”, „głowa państwa”, „prezydent”; ▪ wymienia typy współczesnych monarchii; ▪ podaje cechy współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych i parlamentarnych; ▪ wymienia współczesne monarchie europejskie; ▪ omawia podstawowe zasady	▪ porównuje ze sobą współczesne monarchie absolutne, konstytucyjne i parlamentarne; ▪ analizuje normy dotyczące sukcesji we współczesnych monarchiach; ▪ zestawia ze sobą formy odpowiedzialności monarchy; ▪ porównuje sposoby wyboru głowy państwa w wybranych republikach	▪ gromadzi i przedstawia informacje na temat kompetencji głowy państwa w wybranej monarchii współczesnej; ▪ gromadzi, analizuje i przedstawia informacje dotyczące kolegialnych głów państwa funkcjonujących w wybranych państwach świata; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty;	

		sukcesji we współczesnych monarchiach; ▪ przedstawia sposoby wyboru głowy państwa wykorzystywane we współczesnych republikach; ▪ wymienia podstawowe kompetencje głowy państwa we współczesnych systemach republikańskich; ▪ wskazuje formy funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny]; ▪ podaje przykłady kolegialnych organów pełniących funkcję głowy państwa.	współczesnych; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, wykresy] informacje dotyczące organów pełniących funkcję głowy państwa w różnych systemach rządów i różnych państwach.	normatywnych dotyczące głowy państwa w wybranym państwie świata; ▪ odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, wykresy] informacje dotyczące organów pełniących funkcję głowy państwa w różnych systemach rządów i różnych państwach.	▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat funkcjonowania współczesnych monarchii i republik.
--	--	---	---	--	---

Temat lekcji: Władza ustawodawcza

▪ odróżnia parlament od innych organów władzy w państwie; ▪ wymienia funkcje legislacji: ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; ▪ podaje przykłady form realizacji poszczególnych funkcji parlamentu; ▪ rozpoznaje dwie podstawowe struktury parlamentu [monokameralną i bikameralną]; ▪ wymienia podstawowe etapy procesu legislacyjnego.	▪ wyjaśnia, czym jest parlament; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „inicjatywa ustawodawcza”, „proces legislacyjny”, „legislacja”; ▪ charakteryzuje funkcje legislacji: ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; ▪ rozpoznaje formy realizacji poszczególnych funkcji parlamentu; ▪ wyjaśnia, na czym polega kadencyjność parlamentu; ▪ wymienia podstawowe tryby funkcjonowania parlamentów; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciami „izba wyższa parlamentu”, „izba niższa parlamentu” oraz „izba	▪ na wybranych przykładach omawia różnice w kompetencjach poszczególnych izb parlamentu; ▪ porównuje różne sposoby podejmowania decyzji w parlamentach [różne rodzaje większości]; ▪ porównuje różne systemy wyborcze, wskazując ich wady i zalety; ▪ analizuje wady i zalety immunitetów parlamentarnych: formalnego i materialnego; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych	▪ przedstawia argumenty i kontrargumenty podnoszone w sporze dotyczącym oceny funkcjonowania parlamentów monokameralnych i bikameralnych; ▪ wyjaśnia zależność między strukturą polityczną parlamentu a systemem partyjnym; ▪ odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy ustawodawczej; ▪ porównuje immunitety	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
--	--	---	---	--

		pierwsza”, „izba druga”; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada jawności obrad parlamentu; ▪ tłumaczy, na czym polegają mandat wolny i mandat związany; ▪ wskazuje, jakie są praktyczne konsekwencje stosowania mandatu wolego i mandatu związanego; ▪ wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny; podaje podstawowe cechy systemów wyborczych.	systemach rządów i różnych państwach.	parlamentarne: formalny i materialny.	
Temat lekcji: Władza wykonawcza					
▪ rozpoznaje działania właściwe dla organów władzy wykonawczej; ▪ podaje przykłady państw, w których funkcjonują monokratyczny i dualistyczny model władzy wykonawczej; ▪ podaje przykłady kompetencji właściwych dla głowy państwa i premiera/kanclerza.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „egzekutywa”, „gabinet”, „premier”, „kanclerz”, „wotum zaufania”; ▪ wyjaśnia, jaką rolę pełni premier/kanclerz; ▪ rozróżnia dwa modele władzy wykonawczej: monokratyczny i dualistyczny; ▪ wymienia etapy podstawowej procedury tworzenia rządu; ▪ wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność polityczna [indywidualna i kolegialna]; ▪ tłumaczy, jak funkcjonują rządy koalicyjne, większościowe i mniejszościowe.	▪ wymienia różne typy relacji między głową państwa a rządem; ▪ charakteryzuje relacje między premierem i gabinetem a monarchą na przykładzie systemu funkcjonującego w Wielkiej Brytanii; ▪ na wybranych przykładach charakteryzuje relacje między premierem i gabinetem a głową państwa w republice, np. Niemczech i Francji; ▪ przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych; ▪ na wybranych przykładach wyjaśnia, na czym polega zjawisko koabitacji; ▪ porównuje sposoby powoływania rządu w dwóch wybranych państwach [np. w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej]; ▪ porównuje rozwiązania	▪ zestawia ze sobą różne typy koalicji rządowych; ▪ porównuje funkcjonowanie koalicji rządowych w wybranych państwach [np. w Republice Federalnej Niemiec i Republice Francuskiej]; ▪ porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych, z uwzględnieniem ich stabilności i dostępnych im możliwości działania; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach.	▪ na wybranych przykładach analizuje mechanizmy kryzysów rządowych we współczesnym świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą wykonawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat władzy wykonawczej w poszczególnych państwach i okresach historycznych.	

			regulujące kwestię odpowiedzialności politycznej w dwóch wybranych państwach [np. w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej]; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy wykonawczej; ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach.		
Temat lekcji: Systemy polityczne					
▪ wymienia podstawowe systemy polityczne typowe dla reżimów demokratycznych; ▪ podaje przykłady państw, w których funkcjonują podstawowe systemy polityczne charakterystyczne dla reżimów demokratycznych [np. system kanclerski – Niemcy; system prezydencki – USA]; ▪ rozpoznaje podstawowe cechy systemu parlamentarno-gabinetowego oraz systemu prezydenckiego.	▪ wyjaśnia, czym jest system polityczny; ▪ określa, które systemy rządów dominują na poszczególnych kontynentach; ▪ wymienia podstawowe cechy systemów: - parlamentarno-gabinetowego, - prezydenckiego, - kanclerskiego, - semiprezydenckiego, - parlamentarno-komitetowego, - superprezydenckiego; ▪ charakteryzuje podstawowe rozwiązania ustrojowe funkcjonujące w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, Szwajcarii, USA i Rosji [organy władzy, ich kompetencje i łączące je zależności].	▪ charakteryzuje pozycję i kompetencje prezydenta w systemach prezydenckim i superprezydenckim; ▪ porównuje pozycję i kompetencje szefa rządu w systemach parlamentarno-gabinetowym i kanclerskim; ▪ wymienia rozwiązania charakterystyczne dla systemów rządów w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, USA, Szwajcarii i Rosji. ▪ odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące wybranych systemów rządów; ▪ interpretuje przepisy prawne odnoszące się do systemów rządów [z konstytucji i innych źródeł normatywnych obowiązujących w wybranych państwach]	▪ porównuje ze sobą elementy klasycznych systemów rządów: - uprawnienia głowy państwa, - relacje głowy państwa z rządem, - relacje między organami władz ustawodawczej i wykonawczej; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące wybranych systemów rządów.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z funkcjonowaniem różnych systemów politycznych we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat systemów politycznych z wybranych państw świata i z poszczególnych okresów historycznych.	

			świata].		
II. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej					
Temat lekcji: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej					
▪ prawidłowo posługuje się terminami: „preambuła”, „konstytucja”/”ustawa zasadnicza”, „stany nadzwyczajne”; ▪ podaje podstawowe cechy konstytucji; ▪ wskazuje podstawowe zasady wynikające z preambuły <i>Konstytucji RP</i>; ▪ wymienia podstawowe zasady ustrojowe wynikające z <i>Konstytucji RP</i>; ▪ podaje przykłady konstytucyjnych praw i wolności: - osobistych, - politycznych, - ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych.	▪ wyjaśnia, czym konstytucja różni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w RP; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „nowelizacja konstytucji”, „stany nadzwyczajne”, „stan wojenny, „stan wyjątkowy”, „stan klęski żywiołowej”; ▪ wyjaśnia, na czym polegają szczególnie treść, forma i moc konstytucji; ▪ porównuje okoliczności uchwalenia konstytucji polskich z lat 1791, 1921 i 1997; ▪ wymienia podstawowe zapisy z preambuły <i>Konstytucji RP</i> z 1997 r; ▪ podaje daty roczne uchwalenia Konstytucji 3 maja i konstytucji marcowej; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad ustrojowych zawartych w <i>Konstytucji RP</i>: - republikańskiej formy rządu, - demokratycznego państwa prawa, - pluralizmu politycznego i społecznego, - suwerenności narodu i przedstawicielstwa, - podziału i równowagi władz, - jednolitości państwa, - konstytucjonalizmu, - decentralizacji władzy publicznej i samorządności, - gwarancji praw i wolności,	▪ charakteryzuje polskie tradycje konstytucyjne; ▪ analizuje treść preambuły <i>Konstytucji RP</i>; ▪ prawidłowo posługuje się nazwami jednostek redakcyjnych <i>Konstytucji RP</i>; ▪ omawia cechy i strukturę polskiej ustawy zasadniczej; ▪ przedstawia zasady ograniczania praw i wolności człowieka w okresie trwania stanów nadzwyczajnych; ▪ interpretuje wybrane przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i>; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące <i>Konstytucji RP</i>.	▪ porównuje genezę, postanowienia i znaczenie konstytucji polskich z lat 1791, 1921 i 1997; ▪ odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące <i>Konstytucji RP</i>.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu upowszechnienie wśród uczniów znajomości zasad uwzględnionych w <i>Konstytucji RP</i>; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych funkcjonowaniem rozwiązań ustrojowych wynikających z <i>Konstytucji RP</i> oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat <i>Konstytucji RP</i>.	

		- społecznej gospodarki rynkowej; ▪ przedstawia rodzaje stanów nadzwyczajnych w Polsce; ▪ wymienia warunki wprowadzenia stanu nadzwyczajnego w Polsce.			
Temat lekcji: Procedury demokratyczne w Polsce					
▪ prawidłowo posługuje się terminami: „czynne prawo wyborcze”, „bierne prawo wyborcze”, „większość względna”, „mandat”; ▪ wymienia organy władzy pochodzące z wyborów; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; ▪ uzasadnia konieczność przeprowadzania konsultacji publicznych oraz informowania społeczeństwa o kluczowych decyzjach władz państwowych.	▪ wyjaśnia znaczenie wyborów w państwie demokratycznym; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „większość względna”, „większość bezwzględna”, „okręg wyborczy”, „obwód głosowania”, „próg wyborczy”, „partycypacja”; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; ▪ przedstawia obowiązujące w Polsce zasady przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP, do Parlamentu Europejskiego oraz wyborów samorządowych; ▪ wyjaśnia, czym są referenda oraz inicjatywa ludowa; ▪ tłumaczy, jaki wpływ ma przeprowadzanie konsultacji i informowanie społeczeństwa przez organy władzy na poziom partycypacji obywatelskiej w Polsce.	▪ porównuje zasady i procedury przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP, do Parlamentu Europejskiego oraz wyborów samorządowych; ▪ przedstawia zasady organizacji referendów ogólnokrajowych i lokalnych w Polsce; ▪ wyjaśnia, co to znaczy, że wynik referendum jest wiążący; ▪ podaje, jakie są zasady realizacji inicjatywy ludowej w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i <i>Kodeksu wyborczego</i>; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce.	▪ ocenia zasady i procedury przeprowadzania wyborów na Prezydenta RP, do Sejmu i Senatu RP, do Parlamentu Europejskiego oraz wyborów samorządowych; ▪ odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce; ▪ porównuje zasady organizacji różnego typu referendów w Polsce.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu np. zwiększenie poziomu partycypacji obywatelskiej wśród uczniów; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą funkcjonowania procedur demokratycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat tego, jak funkcjonują procedury demokratyczne we współczesnej Polsce i jak funkcjonowały one w poprzednich okresach historii polskiego państwa.	
Temat lekcji: Parlament RP					
▪ prawidłowo posługuje się terminami: „mandat poselski”, „mandat senatorski”, „kadencja”, „klub poselski”; ▪ podaje przykłady funkcji Sejmu i Senatu; ▪ wymienia główne organy Sejmu i Senatu RP; ▪ podaje aktualnych marszałków obu izb parlamentu; ▪ wymienia podstawowe etapy zwykłej procedury ustawodawczej oraz uczestniczące	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „koło poselskie”, „komisja”, „kworum”, „skrótowanie kadencji”; ▪ charakteryzuje główne kompetencje Sejmu RP i Senatu RP; ▪ przedstawia główne funkcje Sejmu RP i Senatu RP	▪ charakteryzuje relacje pomiędzy legislatywą a egzekutywą w Polsce; ▪ charakteryzuje relacje pomiędzy legislatywą a władzą sądowniczą w Polsce; ▪ charakteryzuje rolę parlamentu w dyplomacji	▪ odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu; ▪ porównuje i ocenia przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą np.: - instytucji immunitetu poselskiego, - roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP, a także aktywnie	

	w niej organy.	oraz wskazuje przykłady ich realizacji; ▪ podaje główne zasady funkcjonowania parlamentu w Polsce; ▪ wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów; ▪ podaje cechy mandatu wolnego funkcjonującego w Polsce; ▪ wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego; ▪ omawia główne kompetencje Zgromadzenia Narodowego; ▪ wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; ▪ podaje podstawowe zasady głosowania w polskim parlamencie; ▪ charakteryzuje zwykłą procedurę ustawodawczą; ▪ sporządza, na podstawie własnych obserwacji, notatkę prasową o przebiegu wybranych obrad Sejmu RP lub Senatu RP; ▪ przygotowuje wystąpienie dotyczące sprawy, której poświęcone były wybrane obrady Sejmu RP lub Senatu RP.	publicznej; ▪ przedstawia skład i główne zadania organów Sejmu RP i Senatu RP; ▪ omawia sytuacje, w których następuje wygaśnięcie mandatu poselskiego lub senatorskiego; ▪ porównuje funkcjonowanie mandatów materialnego i formalnego w Polsce; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu.	innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego.	uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat funkcjonowania parlamentu we współczesnej Polsce i w poszczególnych okresach historii państwa polskiego.
Temat lekcji: Prezydent RP					
	▪ podaje przykłady kompetencji Prezydenta RP i działań podejmowanych przez głowę państwa; ▪ wymienia osoby, które sprawowały urząd Prezydenta RP po 1989 r.	▪ wymienia funkcje i kompetencje Prezydenta RP; ▪ wskazuje zadania Prezydenta RP: - w polityce zagranicznej, - jako zwierzchnika sił zbrojnych, - w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa; ▪ wymienia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP;	▪ omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia znaczenie prerogatyw w kontekście pozycji ustrojowej Prezydenta RP; ▪ charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a Radą Ministrów, Sejmem RP i Senatem RP;	▪ uzasadnia, że w Polsce funkcjonują niektóre elementy systemu semiprezydentckiego; ▪ wyjaśnia, czym jest delikt konstytucyjny; ▪ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP;	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje,

		▪ wyjaśnia, na czym polega zasada kontrasygnaty.	▪ charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a organami władzy sądniczej; ▪ przedstawia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP.	▪ porównuje i ocenia przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP.	ocenia i prezentuje informacje na temat pozycji ustrojowej i aktywności politycznej głowy państwa we współczesnej Polsce i poprzednich okresach historii polskiego państwa
Temat lekcji: Rada Ministrów RP					
▪ prawidłowo posługuje się terminami: Rada Ministrów”, „prezes Rady Ministrów”, „minister”, „ministerstwo”, „wotum nieufności”; ▪ przedstawia skład Rady Ministrów RP, wymieniając kluczowe ministerstwa; ▪ wskazuje przykłady działań podejmowanych przez Radę Ministrów RP; ▪ podaje imię i nazwisko aktualnego Prezesa Rady Ministrów RP.	▪ prawidłowo posługuje się terminami: „konstruktywne wotum nieufności”, „odpowiedzialność polityczna”, „odpowiedzialność konstytucyjna”, „wojewoda”, „administracja publiczna”; ▪ wymienia kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ wymienia zadania Prezesa Rady Ministrów; ▪ omawia poszczególne procedury powoływania Rady Ministrów; ▪ wymienia sytuacje, w których premier składa dymisję Rady Ministrów; ▪ wyjaśnia zasady uchwalania konstruktywnego wotum nieufności oraz wotum nieufności wobec poszczególnych ministrów; ▪ omawia zasady konstytucyjnej	▪ porównuje procedury powoływania Rady Ministrów RP; ▪ przedstawia relacje między Radą Ministrów a Prezydentem RP, Sejmem RP i Senatem RP; ▪ charakteryzuje poszczególne działy administracji rządowej; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między administracją zespoloną a administracją niezespoloną; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Rady Ministrów i innych organów administracji publicznej; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań	▪ porównuje procedury regulujące wyłanianie rządu Rzeczypospolitej Polskiej z analogicznymi procedurami obowiązującymi w Republice Federalnej Niemiec; ▪ rozpoznaje organy administracji zespolonej oraz administracji niezespolonej; ▪ uzasadnia, że w Polsce występują elementy systemów parlamentarno-gabinetowego i kanclerskiego; ▪ odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą pozycji ustrojowej i aktywności politycznej Rady Ministrów w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat pracy wybranych ministrów i ministerstw w Polsce.	

		odpowiedzialności członków rządu; - wymienia podstawowe obszary działania rządu; - charakteryzuje strukturę administracji publicznej w Polsce; - charakteryzuje rolę wojewody i wymienia jego zadania; - wyjaśnia, czym jest służba cywilna, i wymienia jej zadania; - podaje zasady postępowania obowiązujące urzędnika służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej.	opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej.		
Temat lekcji : Sądy i trybunały					
- prawidłowo posługuje się terminami: „sąd”, „sędzia”, „trybunał”, „władza sądownicza”; - podaje przykłady konstytucyjnych zasad regulujących funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce; - wymienia rodzaje sądów powszechnych; - rozpoznaje przykłady stosowania zasady dwuinstancyjności; - podaje przykłady spraw rozstrzyganych przez Trybunał Stanu i Trybunał Konstytucyjny w Polsce.	- prawidłowo posługuje się terminami: „wymiar sprawiedliwości”, „sądy powszechne”, „sądy administracyjne”, „sądownictwo konstytucyjne”; - wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą sądowniczą a wymiarem sprawiedliwości; - charakteryzuje konstytucyjne zasady regulujące funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce: - zasadę niezawisłości sędziów, - zasadę instancyjności, - zasadę niezależności sądów, - zasadę udziału obywateli w postępowaniu sądowym, - zasadę jednolitości sądów, - zasadę prawa do sądu, - zasadę jawności postępowania sądowego; - omawia strukturę sądownictwa w Polsce; - wymienia zadania Sądu	- analizuje konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziowskiej; - omawia zasady powoływania członków Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; - przedstawia procedurę postawienia w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu; - omawia procedurę kontroli konstytucyjności źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej; - charakteryzuje strukturę Krajowej Rady Sądownictwa i przedstawia procedurę powoływania jej członków; - interpretuje przepisy prawne <i>Konstytucji RP</i> i innych aktów normatywnych odnoszące się do sądów	- przedstawia zasady powoływania ławników w postępowaniu sądowym; - wyjaśnia znaczenie Trybunału Konstytucyjnego w polskim systemie prawnym, odwołując się do przykładów spraw rozstrzygniętych przez ten organ; - gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego; - odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Polsce;	- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; - gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania władzy sądowniczej w Polsce oraz problemów związanych z jej działalnością.	

		Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; ▪ przedstawia strukturę Sądu Najwyższego; ▪ wymienia zadania sądów rejonowych, okręgowych i apelacyjnych; ▪ charakteryzuje zadania i strukturę sądownictwa administracyjnego; ▪ wymienia kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa.	i trybunałów; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Polsce.		
Temat lekcji: Organy kontroli państwowej i ochrony prawa					
	▪ wymienia konstytucyjne organy kontroli państwowej i ochrony prawa; ▪ rozpoznaje działania właściwe dla poszczególnych organów kontroli państwowej i ochrony prawa.	▪ wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres kontroli przeprowadzanych przez ten organ; ▪ charakteryzuje sposób powoływania Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przedstawia jego zadania i formy podejmowanych przez niego aktywności; ▪ wymienia zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji; ▪ podaje zadania Instytutu Pamięci Narodowej; ▪ charakteryzuje strukturę prokuratury i wymienia jej zadania; ▪ przedstawia obowiązki prokuratora.	▪ przedstawia wymogi, które musi spełnić osoba składająca skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ interpretuje przepisy prawne <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do organów kontroli państwowej i ochrony prawa; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa.	▪ omawia organizację Najwyższej Izby Kontroli; ▪ odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat np.: - zakresu wybranej kontroli przeprowadzonej przez NIK i jej wyników, - zadań i form aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat różnorodnych form aktywności Instytutu Pamięci Narodowej, w tym procedury lustracyjnej; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania organów kontroli państwowej i ochrony prawa w Polsce oraz problemów związanych z ich działalnością, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty.

Temat lekcji: Samorząd terytorialny w Polsce

▪ prawidłowo posługuje się terminami: „gmina”, „powiat”, „województwo”, „wójt”, „rada gminy”; ▪ rozpoznaje przykłady zadań jednostek samorządu terytorialnego w Polsce; ▪ określa, w granicach których jednostek samorządu terytorialnego w Polsce leżą jego szkoła i miejsce zamieszkania; ▪ podaje przykładowe źródła dochodów gminy.	▪ wyjaśnia, czym jest samorząd terytorialny; ▪ przedstawia na wybranych przykładach polskie tradycje samorządowe; ▪ charakteryzuje zasady regulujące działania samorządu terytorialnego w Polsce [zasady subsydiarności i decentralizacji]; ▪ omawia zadania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce [zadania własne, zlecone, powierzone]; ▪ charakteryzuje strukturę i kompetencje organów samorządu terytorialnego [w gminie, powiecie i województwie]; ▪ wymienia źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego; ▪ omawia zasady tworzenia i uchwalania budżetu jednostek samorządu terytorialnego; ▪ znajduje informacje na temat dochodów gminy, w której mieszka / w której znajduje się jego szkoła.	▪ charakteryzuje polskie tradycje samorządowe; ▪ przedstawia uprawnienia nadzorcze premiera, wojewody i regionalnych izb obrachunkowych wobec organów samorządu terytorialnego; ▪ interpretuje przepisy prawne interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ prezentuje procedury uchwalania i realizacji oraz strukturę budżetu swojej gminy [w tym źródła dochodów, wydatki, formy kontroli wydatkowania środków publicznych]; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej.	▪ porównuje organizację władzy samorządowej w gminach różnego typu; ▪ przedstawia zasady rozdzielania subwencji ogólnej; ▪ odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na której terenie znajduje się jego szkoła.	▪ przygotowuje przykładowy wniosek dotyczący budżetu partycypacyjnego swojej gminy; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania i problemów związanych z działalnością samorządu terytorialnego w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania i problemów związanych z działalnością samorządu terytorialnego w Polsce.
--	--	--	--	--

III. Polityki publiczne

Temat lekcji: Polityki publiczne

▪ podaje przykłady realizowanych w Polsce polityk publicznych; ▪ wskazuje przykłady świadczeń publicznych [usług społecznych, usług socjalnych].	▪ wyjaśnia, czym są polityki publiczne; ▪ wyróżnia rodzaje polityk publicznych; ▪ wymienia podmioty polityk publicznych; ▪ wskazuje czynniki kształtujące polityki publiczne; ▪ podaje główne zasady polityk	▪ omawia proces tworzenia i realizacji polityk publicznych; ▪ analizuje przebieg wybranego programu publicznego i jego rezultaty; ▪ podaje przykłady działań państwa, w ramach których organy władzy wykorzystują poszczególne	▪ przedstawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów [wewnętrznych i zewnętrznych] na kształt polityk publicznych; ▪ wskazuje czynniki wpływające na dobór instrumentów realizacji polityk publicznych; ▪ odczytuje złożonych źródeł	▪ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat wybranej polityki publicznej lub konkretnego programu publicznego; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy
---	--	--	---	---

		publicznych w Polsce; ■ wymienia narzędzia i instrumenty umożliwiające realizację polityk publicznych; ■ podaje kryteria oceny programów publicznych.	instrumenty realizacji polityk publicznych; ■ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych polityk publicznych.	[schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych polityk publicznych.	dotyczące zasad realizacji i problemów dotyczących polityk publicznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Finanse publiczne					
	■ prawidłowo posługuje się terminami: „budżet państwa”, „rok budżetowy”; ■ podaje przykłady dochodów budżetu państwa; ■ podaje przykładowe kierunki wydatków budżetowych państwa.	■ podaje przykłady środków publicznych; ■ wymienia przykłady działań podejmowanych przez organy władzy w sektorze finansów publicznych; ■ podaje przykłady podmiotów z sektora finansów publicznych; ■ wymienia podstawowe organy i instytucje państwa zarządzające środkami publicznymi; ■ podaje główne źródła wpływów budżetowych; ■ wskazuje główne kierunki wydatków z budżetu centralnego.	■ charakteryzuje podstawowe funkcje polityki fiskalnej państwa; ■ porównuje aktywną i pasywną politykę fiskalną państwa, wskazując źródła i konsekwencje każdej z nich; ■ porównuje sposób uchwalania ustawy zwykłej i ustawy budżetowej; ■ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy] informacje dotyczące finansów publicznych.	■ wyjaśnia przyczyny i konsekwencje powstania długu publicznego; ■ odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, tabele i wykresy] informacje dotyczące finansów publicznych.	■ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat wybranego zagadnienia dotyczącego finansów publicznych; ■ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące problemów związanych z finansami publicznymi w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Gospodarka i rozwój					
	■ prawidłowo posługuje się terminami: „gospodarka wolnorynkowa”, „popyt”, „podaż”, „własność prywatna”; ■ podaje przykłady aktywności państwa w obszarze gospodarki.	■ prawidłowo posługuje się terminami: „wolność konkurencji”, „produkt krajowy brutto”, „polityka regionalna”; ■ wskazuje czynniki wpływające na politykę gospodarczą państwa; ■ wymienia podstawowe cechy dwóch podstawowych modeli polityki gospodarczej państwa [gospodarki centralnie sterowanej, gospodarki rynkowej];	■ przedstawia funkcje polityki gospodarczej państwa; ■ analizuje i ocenia główne założenia strategii rozwoju Polski; ■ analizuje główne instrumenty polityki regionalnej; ■ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej]	■ analizuje z różnych perspektyw wady i zalety poznanych modeli polityki gospodarczej państwa; ■ omawia i ocenia wpływ poszczególnych podmiotów na kształt polityki gospodarczej państwa polskiego; ■ przedstawia uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na realizację strategii rozwoju gospodarczego państwa	■ gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat wybranej polityki publicznej; ■ bierze aktywny udział w dyskusji na temat wybranej polityki publicznej państwa polskiego, budując argumenty i kontrargumenty.

		- wskazuje i omawia główne cele i kierunki strategii rozwoju gospodarczego państwa polskiego; - wymienia główne cele i aspekty polityki: - regionalnej, - przemysłowej, - w zakresie gospodarki żywnościowej, - w zakresie ochrony środowiska, - w zakresie badań i innowacji.	informacje dotyczące gospodarki i rozwoju gospodarczego.	polskiego; - porównuje różne modele polityki przemysłowej; - odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, teksty normatywne, tabele i wykresy, plakaty] informacje dotyczące gospodarki i rozwoju.	
--	--	--	--	---	--

IV. Polska po 1989 roku

Temat lekcji: Spuścizna po PRL

- prawidłowo posługuje się terminami: „kolektywizacja”, „nacionalizacja”, „hegemonia partii komunistycznej”; - podaje przykłady postaw oraz zjawisk społecznych, kulturowych, politycznych i gospodarczych charakterystycznych dla okresu PRL; - wskazuje przykłady postaci, które odegrały kluczowe role w procesie demontażu rządów komunistycznych w Polsce.	- prawidłowo posługuje się terminami: „nomenklatura”, „opór społeczny”; - wymienia podstawowe uwarunkowania, które doprowadziły do uformowania się systemu komunistycznego w Polsce; - podaje podstawowe cechy ustroju PRL w obszarach politycznym, gospodarczym i kulturowym; - wskazuje przykłady sztuki socrealistycznej; - wymienia główne kryzysy władzy komunistycznej w Polsce [lata 1956, 1968, 1970, 1976, 1980].	- wymienia konsekwencje nacionalizacji przemysłu i handlu oraz kolektywizacji rolnictwa; - odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące problemów III RP wywodzących się z okresu PRL.	- porównuje poszczególne fazy funkcjonowania systemu komunistycznego w Polsce; - przedstawia przyczyny, przebieg i skutki kolejnych kryzysów władzy komunistycznej w Polsce; - dokonyuje krytycznej analizy przepisów prawnych z konstytucji stalinowskiej wprowadzonej w Polsce; - odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące problemów III RP wywodzących się z okresu PRL.	- gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat spuścizny PRL; - bierze aktywny udział w dyskusji na temat wybranych problemów wynikających ze spuścizny PRL, budując argumenty i kontrargumenty; - na podstawie dostępnej literatury dokonuje krytycznej analizy zróżnicowanych ocen epoki tzw. Polski Ludowej formułowanych w polskiej przestrzeni publicznej.
---	--	---	--	---

Temat lekcji: Transformacja ustrojowa

- prawidłowo posługuje się terminami: „gruba kreska”, „wojna na górze”, „przyspieszenie”; - podaje rok utworzenia NSZZ Solidarność; - podaje przykłady postanowień Okrągłego Stołu;	- wymienia podstawowe założenia polityki Michaiła Gorbaczowa; - przedstawia genezę powstania i główne etapy działalności	- omawia główne elementy sporu dotyczącego oceny tzw. porozumień okrągłostołowych w Polsce; - dokonyuje krytycznej analizy	dokonyuje krytycznej analizy procesu demokratyzacji w Polsce z przełomu lat 80. i 90. XX w., w tym ocenia społeczno-ekonomiczne,	na podstawie dostępnej literatury dokonuje prezentacji i oceny różnych poglądów na kwestie rozliczenia okresu
---	---	---	--	---

	wskazuje rok, w którym odbyły się obrady Okrągłego Stołu.	NSZZ „Solidarność”; - wymienia główne postanowienia porozumień zawartych podczas obrad Okrągłego Stołu; - omawia główne etapy procesu demokratyzacji państwa polskiego w latach 1989–1991; - przedstawia główne cechy modelu dekomunizacji i lustracji realizowanego w Polsce; - wymienia główne przyczyny i przejawy tzw. wojny na górze w Polsce; - przedstawia rolę Jana Pawła II i Lecha Wałęsy w procesie transformacji ustrojowej w Polsce.	rolę Michaiła Gorbaczowa w procesie dekomunizacji Europy Środkowo-Wschodniej; odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące przebiegu transformacji ustrojowej w Polsce i innych państwach europejskich.	polityczne i kulturowe skutki tych przemian - porównuje przebieg procesu dekomunizacji w Polsce i wybranych państwach europejskich; - odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, plakaty, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące przebiegu transformacji ustrojowej w Polsce i innych państwach europejskich.	PRL oraz przebiegu transformacji ustrojowej [w tym lustracji]; ocenia wybrane modele dekomunizacji i lustracji, budując argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Partie polityczne					
	- prawidłowo posługuje się terminami: „partia polityczna”, „program polityczny”; - podaje przykłady działań podejmowanych przez partie polityczne; - omawia zasady tworzenia i finansowania partii politycznych w Polsce; - wymienia partie polityczne reprezentowane w polskim parlamencie oraz polityków stojących na ich czele.	- wymienia cechy i funkcje partii politycznych; - podaje podstawowe kryteria klasyfikacji partii politycznych; - wymienia główne etapy kształtowania się systemu wielopartyjnego w Polsce; - analizuje przepisy z <i>Konstytucji RP</i> dotyczące pluralizmu politycznego; - przedstawia pozycję poszczególnych partii politycznych w Polsce w świetle wyników ostatnich wyborów parlamentarnych.	- przedstawia systemy partyjne charakterystyczne dla państw demokratycznych i niedemokratycznych; - interpretuje przepisy prawne z <i>Ustawy o partiach politycznych</i>; - odczytuje z prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym schemat Nolana] informacje dotyczące partii politycznych.	- porównuje modele systemów partyjnych, uwzględniając czynniki mające wpływ na ich powstanie i skutki polityczne; - przedstawia i analizuje kryteria klasyfikacji partii politycznych w Polsce; - dokonuje krytycznej oceny zasad finansowania partii politycznych w Polsce; - dokonuje krytycznej analizy wybranych przepisów statutów partii politycznych działających w Polsce; - odczytuje ze złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym schemat Nolana] informacje dotyczące partii politycznych.	- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące funkcjonowania partii politycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; - gromadzi, analizuje, ocenia i prezentuje informacje na temat funkcjonowania partii politycznych w Polsce – dawniej i współcześnie.
Temat lekcji: Transformacja gospodarcza					
	- prawidłowo posługuje się terminami: „reprivatyzacja”, „nomenklatura”; - podaje przykłady zmian, które zaszły w gospodarce polskiej po 1989 r.	prawidłowo posługuje się terminami: „powszechne uwłaszczenie”, „privatyzacja”,	wymienia skutki społeczne i ekonomiczne funkcjonowania gospodarki centralnie sterowanej;	podaje różnice między modelami gospodarki komunistycznej wdrożonymi w Polsce i ZSRS;	organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat transformacji

		„restrukturyzacja”; ▪ podaje podstawowe cechy gospodarki centralnie sterowanej; ▪ wymienia podstawowe aspekty kryzysu gospodarczego w latach 80. XX wieku; ▪ przedstawia podstawowe założenia tzw. planu Balcerowicza; ▪ podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu prywatyzacji w Polsce.	▪ podaje przykłady reform gospodarczych przeprowadzonych w PRL w latach 80.; ▪ przedstawia krótkofalowe i długofalowe skutki społeczne i ekonomiczne realizacji tzw. planu Balcerowicza; ▪ wymienia różne formy prywatyzacji; ▪ przedstawia założenia i skutki Programu Powszechnej Prywatyzacji; ▪ wyjaśnia, jaka jest różnica między pojęciami „prywatyzacja” i „reprivatyzacja”; ▪ wymienia negatywne i pozytywne skutki reprivatyzacji w Polsce; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące procesu transformacji gospodarczej.	▪ przedstawia założenia i skutki Programu Powszechnej Prywatyzacji; ▪ omawia główne kwestie podnoszone w sporze dotyczącym procesu transformacji w Polsce postkomunistycznej; ▪ odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące procesu transformacji gospodarczej.	gospodarczej w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, selekcjonuje i prezentuje informacje na temat wybranych zagadnień dotyczących procesu transformacji gospodarczej w Polsce.
Temat lekcji: Postkomunizm					
▪ wymienia premierów i prezydentów III RP, w tym tych wywodzących się ze środowisk postkomunistycznych.	▪ wymienia podstawowe przejawy postkomunizmu; ▪ dostrzega przejawy tzw. kapitalizmu politycznego; ▪ przedstawia sylwetki polityczne wszystkich prezydentów III RP.	▪ przedstawia przyczyny, przejawy i społeczno-ekonomiczne skutki kapitalizmu politycznego; ▪ omawia zmiany na polskiej scenie politycznej, do których doszło w 2. poł. lat 90. XX w.; ▪ charakteryzuje polską scenę polityczną u progu XXI w.; ▪ odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy	▪ charakteryzuje różne aspekty zjawiska postkomunizmu; ▪ analizuje główne kwestie podnoszone w sporze dotyczącym oceny III RP; ▪ odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące zjawiska postkomunizmu w Polsce.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat przyczyn, przejawów i skutków postkomunizmu w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując argumenty i kontrargumenty; ▪ gromadzi, selekcjonuje i prezentuje informacje na temat wybranych zagadnień dotyczących różnych form	

			prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące zjawiska postkomunizmu w Polsce.		postkomunizmu w Polsce.
Temat lekcji: Polska w XXI wieku					
	- wymienia główne przemiany polityczne w Polsce w pierwszej i drugiej dekadzie XXI w.; - podaje przykłady problemów będących przyczynami sporu między PO i PiS; - podaje podstawowe informacje na temat katastrofy smoleńskiej.	- wskazuje podstawową oś podziałów politycznych w Polsce w pierwszej dekadzie XXI w.; - omawia główne założenia koncepcji IV RP i wskazuje promujące ją środowiska polityczne; - przedstawia przejawy i przyczyny sporu między PO i PiS; - prezentuje przykłady konfliktów politycznych w Polsce po wyborach w 2005 r.	- omawia przyczyny, przejawy i konsekwencje podziałów politycznych w Polsce w pierwszej dekadzie XXI w.; - analizuje wyniki wyborów parlamentarnych w 2005 r., wskazując ich konsekwencje polityczne; - porównuje sylwetki i poglądy polityczne Jarosława Kaczyńskiego i Donalda Tuska; - przedstawia przyczyny i skutki przedwczesnych wyborów parlamentarnych w Polsce w 2007 r.; - omawia główne kwestie podnoszone w politycznym sporze wokół katastrofy smoleńskiej; - charakteryzuje zmiany polityczne, do których doszło w Polsce w latach 2010 i 2015; - dokonuje krytycznej analizy wybranych fragmentów programów wyborczych partii politycznych oraz innych elementów kampanii wyborczych; - odczytuje prostych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych aspektów życia	- charakteryzuje tzw. partie protestu funkcjonujące na polskiej scenie politycznej w XXI w.; - wyjaśnia istotę tzw. sporu o samolot oraz sporu krzesło; - analizuje przyczyny zwycięstw wyborczych PiS od 2015 r.; - odczytuje złożonych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy, w tym wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące wybranych aspektów życia politycznego w Polsce w XXI w.	- buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej oceny wydarzeń politycznych w Polsce w XXI w.; - gromadzi, selekcjonuje i prezentuje informacje na temat wybranych aspektów sporów politycznych w Polsce w XXI w.

			politycznego w Polsce w XXI w.		
--	--	--	--------------------------------	--	--

KLASA IV

Temat lekcji	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopelniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
1. Współczesne stosunki międzynarodowe	▪ podaje przykłady: – stron/podmiotów stosunków międzynarodowych, –współczesnych państw postrzeganych jako mocarstwa, – czynnikówwpływających na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych, –strategicznych zasobów naturalnych; ▪ rozpoznaje we współczesnym świecie przejawy procesu globalizacji.	▪ wymienia podstawowe: – strony/podmioty stosunków międzynarodowych, – zasady prawa międzynarodowego publicznego, – źródła prawa międzynarodowego, – wskaźniki opisujące pozycję ekonomiczną państwa we współczesnym świecie; ▪ rozpoznaje sytuacje, w których dochodzi do łamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego; ▪ na wybranym przykładzie wskazuje polityczne, gospodarcze, kulturowe i społeczne uwarunkowania współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ podaje przykłady zależności pomiędzy	▪ wyjaśnia: –na czym polegają podstawowe zdolności podmiotów prawa międzynarodowego, – jakim rodzajem podmiotu prawa międzynarodowego są: państwo, organizacja międzynarodowa, naród; ▪ wyjaśni termin „ład międzynarodowy”; ▪ wykazuje, na wybranych przykładach, złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ wyjaśnia przyczyny i konsekwencje współzależności państw we współczesnym środowisku międzynarodowym; ▪ podaje przykłady zależności pomiędzy globalnymi zasobami	▪ wyjaśnia specyfikę nietypowych podmiotów prawa międzynarodowego, np. quasipañstw; ▪ porównuje typy łańdów międzynarodowych; ▪ omawia wpływ mocarstw na charakter łańdu międzynarodowego; ▪ opisuje rolę surowców strategicznych w kształtowaniu współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ wyjaśnia przyczyny i konsekwencje łamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego; ▪ uzasadnia konieczność przestrzegania we współczesnym świecie zasad prawa międzynarodowego; ▪ rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów wielopłaszczyznowości i złożoności współczesnych stosunków międzynarodowych oraz zasad prawa międzynarodowego publicznego; ▪ samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały dotyczące wielopłaszczyznowości i złożoności współczesnych stosunków międzynarodowych oraz zasad prawa międzynarodowego publicznego; ▪ organizuje debatę dotyczącą współczesnych stosunków międzynarodowych oraz aktywnie uczestniczy

		procesem globalizacji a kształtem współczesnych stosunków międzynarodowych; wyciąga wnioski z prostych materiałów źródłowych odnoszących się do stosunków międzynarodowych [źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	surowców strategicznych a kształtem współczesnych stosunków międzynarodowych; - wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa międzynarodowego publicznego; - analizuje materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych, w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.	wykorzystano materiał źródłowy dotyczący stosunków międzynarodowych.	w zainicjowanej dyskusji.
2. System jaltański	- określa, w jakich latach obowiązywał ład jaltański oraz trwała zimna wojna; - rozpoznaje przejawy dominacji ZSRS w Europie Środkowej; - podaje przykłady wydarzeń międzynarodowych związanych z przełomem 1989 r. w Polsce oraz w Europie Środkowej.	- wymienia międzynarodowe uwarunkowania mające wpływ na funkcjonowanie państwa polskiego po II wojnie światowej; - wskazuje podstawowe podmioty prawa międzynarodowego zaangażowane w konflikt nazywany zimną wojną; - określa, kto wygrał zimną wojnę; - podaje wydarzenia międzynarodowe związane z przełomem 1989 r. w Polsce oraz	- charakteryzuje sytuację geopolityczną państwa polskiego po II wojnie światowej; - omawia wpływ uwarunkowań międzynarodowych na przełom 1989 r. w Polsce oraz w Europie Środkowej; - wyjaśnia uwarunkowania międzynarodowe zakończenia zimnej wojny; - wymienia i lokalizuje na mapie zmiany geopolityczne, które zaszły w Europie na przełomie XX i XXI	- wskazuje przyczyny i skutki zmian zachodzących w latach 80. i 90. XX w., ocenia te zmiany oraz przedstawia wynikające z nich szanse i zagrożenia dla stabilności politycznej Polski i Europy Środkowej; - ocenia trafność poglądów prezentowanych przez Francisca Fukuyamę; - wymienia i lokalizuje na mapie zmiany geopolityczne, które zaszły w Europie i Azji	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z okresem zimnej wojny oraz zmianami zachodzącymi w Europie Środkowej w latach 80. i 90. XX w.; - samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały dotyczące okresu zimnej wojny oraz zmian zachodzących w Europie Środkowej w latach 80. i 90. XX w.;

		w Europie Środkowej; ▪ wymienia przemiany zachodzące w ZSRS i na obszarze byłego ZSRS w latach 80. i 90. XX w.; ▪ przedstawia rolę Jana Pawła II, Michaiła Gorbaczowa i Ronalda Reagana w procesie zmian zachodzących w Europie Środkowej w latach 80. i 90. XX w.; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „zimna wojna”, „pierestrojka”, „koniec historii”, „demokracja bez wartości”; ▪ wymienia i lokalizuje na mapie zmiany geopolityczne, które zaszły w latach 80. i 90. XX w. w bezpośrednim sąsiedztwie państwa polskiego; ▪ wymienia nadzieje i obawy towarzyszące zmianom w Europie Środkowej w latach 80. i 90. XX w.; ▪ podaje podstawowe założenia koncepcji Franciszka Fukuyamy, opublikowanej w tekście <i>Koniec historii</i>; ▪ wyciąga wnioski z	w.; ▪ ocenia rolę Jana Pawła II, Michaiła Gorbaczowa i Ronalda Reagana w procesie zmian zachodzących w Europie Środkowej w latach 80. i 90. XX w.; ▪ wyjaśnia terminy: „koniec historii”, „demokracja bez wartości”; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące zmian w Europie Środkowej w latach 80. i 90. XX w., w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.	w latach 80. i 90. XX w.; ▪ omawia uwarunkowania zmian w Europie Środkowej w latach 80. i 90. XX w. oraz nadzieje i obawy temu towarzyszące; ▪ rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący zmian zachodzących w Europie Środkowej w latach 80. i 90. XX w.	▪ organizuje debatę na temat uwarunkowań i skutków zimnej wojny oraz zmian w Europie Środkowej w latach 80. i 90. XX w., a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
--	--	--	--	---	---

		prosty^{ch} materia^lów źród^lowych odnoszą^cych się do zmian w Europie Środkowej w latach 80. i 90. XX w. [źród^la: narracyjⁿe, normatywⁿe, statystyc^zne, ikonograficzⁿe].			
3. Globalny układ sił	▪ wymienia cele działania ONZ i NATO; ▪ podaje przykłady zmian, które dokonały się w ła^dzie światowym na przełomie XX i XXI w., ze szczegó^lnym uwzglę^dnieniem Rosji, USA i Chin.	▪ wymienia uwarunkowania powstania ONZ i NATO; ▪ charakteryzuje główne organy ONZ [cele i formy działania]; ▪ wymienia formy aktywności NATO we współczesnym świecie; ▪ podaje przykłady konfliktów i innych wydarzeń politycznych, które miały istotny wpływ na charakter współczesnego ła^du światowego; ▪ wyciąga wnioski z prosty^{ch} materia^lów źród^lowych odnoszą^cych się do współczesnego ła^du światowego [źród^la: narracyjⁿe, normatywⁿe, statystyc^zne, ikonograficzⁿe].	▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o rolę ONZ i NATO we współczesnym świecie; ▪ prawidłowo posługuje się terminem „kolektywna obrona”; ▪ charakteryzuje rozwój terytorialny NATO ze szczegó^lnym uwzglę^dnieniem państw postkomunistycznych; ▪ podaje cechy współczesnego ła^du światowego; ▪ charakteryzuje uwarunko^wania współczesnej pozycji ekonomicznej i politycznej Chin; ▪ analizuje materiały źród^lowe dotyczące współczesnego ła^du światowego, w tym porównuje i ocenia źród^la narracyjⁿe, normatywⁿe,	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych form działania ONZ i NATO, w tym misji pokojoy^wych; ▪ charakteryzuje ewolucję celów i form działania NATO; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o rolę polityczną i ekonomiczną Chin we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materia^l źród^lowy dotyczący współczesnego ła^du światowego.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z ONZ, NATO lub rolą Chin w XXI w.; ▪ samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały poświęcone ONZ, NATO lub roli Chin/Rosji/USA w XXI w.; ▪ organizuje debatę dotyczącą ONZ, NATO lub roli Chin/Rosji/USA w XXI w. oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

			statystyczne, ikonograficzne.		
4. Konflikty na świecie	▪ podaje przykłady: – zbrodni ludobójstwa we współczesnym świecie, – wojny hybrydowej i cyberwojny; ▪ wymienia cechy wojny hybrydowej i cyberwojny.	▪ podaje cechy zbrodni określanej mianem ludobójstwa; ▪ wymienia uwarunkowania ludobójstwa dokonanego w Srebrenicy i Rwandzie; ▪ rozpoznaje formy i metody prowadzenia wojny hybrydowej i cyberwojny; ▪ podaje przykłady konfliktów z wykorzystaniem wojny hybrydowej i cyberwojny; ▪ podaje przykłady konfliktów etnicznych we współczesnym świecie; ▪ wyciąga wnioski z prostych materiałów źródłowych odnoszących się do konfliktów na świecie [źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	▪ charakteryzuje formy, metody, narzędzia walki oraz sposoby prowadzenia wojny hybrydowej i cyberwojny; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy cyberwojną a wojną informacyjną; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „secesja”, „separatyzm”, „czystki etniczne”; ▪ na wybranych przykładach omawia przyczyny, uwarunkowania i przejawy współczesnych konfliktów etnicznych; ▪ wyjaśnia reakcję wspólnot międzynarodowych na poszczególne konflikty we współczesnym świecie; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące konfliktów na świecie, w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.	▪ analizuje współczesne konflikty na świecie w świetle prawa międzynarodowego; ▪ wyciąga wnioski dotyczące konsekwencji współczesnych konfliktów międzynarodowych, w tym stosowania narzędzi/metod/form wojny hybrydowej i cybernetycznej; ▪ rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący konfliktów na świecie.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych ze współczesnymi konfliktami międzynarodowymi; ▪ samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały poświęcone konfliktom międzynarodowym; ▪ organizuje debatę dotyczącą współczesnych konfliktów międzynarodowych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
1.	▪ podaje rok powstania	▪ wymienia główne	▪ wyjaśnia wpływ zimnej	▪ charakteryzuje	▪ dokonuje krytycznej

Integracja europejska	Unii Europejskiej; - wymienia główne akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej; - wskazuje sąsiadów Polski będących członkami Unii Europejskiej.	etapy integracji europejskiej po II wojnie światowej; - podaje rok podpisania traktatu lizbońskiego; - wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej; - wymienia główne postanowienia traktatu z Maastricht oraz traktatu lizbońskiego; - prawidłowo posługuje się terminem „wspólny rynek”; - wyciąga wnioski z prostych materiałów źródłowych odnoszących się do Unii Europejskiej [źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	wojny na proces integracji europejskiej; - charakteryzuje założenia planu Schumana; - omawia cele trzech wspólnot europejskich powstałych w latach 50. XX w.; - charakteryzuje znaczenie <i>Karty praw podstawowych Unii Europejskiej</i>; - analizuje materiały źródłowe dotyczące Unii Europejskiej, w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.	ewolucję celów i form współpracy wspólnot europejskich /Unii Europejskiej; - porównuje założenia traktatu z Maastricht oraz traktatu lizbońskiego; - charakteryzuje uwarunkowania akcesji poszczególnych państw członkowskich do Unii Europejskiej; - przedstawia ewolucję charakteru prawnego wspólnot europejskich /Unii Europejskiej; - rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materiały źródłowe dotyczące Unii Europejskiej.	analizy wybranych problemów związanych z integracją europejską; - samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały dotyczące integracji europejskiej; - organizuje debatę dotyczącą integracji europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
2. Instytucje Unii Europejskiej	- wymienia główne instytucje Unii Europejskiej; - rozpoznaje zadania i formy działania Rady Europejskiej, Rady Unii Europejskiej, Komisji Europejskiej, oraz Parlamentu Europejskiego.	- przedstawia kwestię legitymizacji głównych instytucji Unii Europejskiej; - charakteryzuje zasady funkcjonowania, cele i formy działania głównych instytucji Unii Europejskiej; - wymienia największe siły polityczne reprezentowane aktualnie w Parlamencie	- porównuje sposób legitymizacji głównych instytucji Unii Europejskiej; - charakteryzuje zależność pomiędzy Komisją, Radą Unii Europejskiej i Parlamentem Europejskim, np. w procesie legislacyjnym; - charakteryzuje status prawny eurodeputowanych; - podaje imiona i	- porównuje pozycję ustrojową głównych instytucji Unii Europejskiej; - dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania głównych instytucji Unii Europejskiej; - rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materiały źródłowe dotyczące	- dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących instytucji/organów Unii Europejskiej; - samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały poświęcone instytucjom UE; - organizuje debatę dotyczącą instytucji/organów

		Europejskim; wyciąga wnioski z prostych materiałów źródłowych odnoszących się do instytucji Unii Europejskiej[źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	nazwiska aktualnych przywódców Unii Europejskiej [przewodniczących: Rady Europejskiej, Komisji Europejskiej, Parlamentu Europejskiego]; analizuje materiały źródłowe dotyczące instytucji Unii Europejskiej, w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.	instytucji Unii Europejskiej.	Unii Europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
3. Funkcjonowanie Unii Europejskiej	- podaje przykłady: – źródeł dochodów Unii Europejskiej, – funduszy europejskich.	- wymienia główne: źródła dochodów UE, kierunki wydatków UE, zasady tworzenia budżetu unijnego; - wskazuje główne cele europejskiej polityki gospodarczej, walutowej i spójności; - podaje przykłady działalności Unii Europejskiej w wybranych politykach sektorowych w wymiarze regionalnym i ogólnopolskim; - wymienia główne fundusze Unii Europejskiej; - wyciąga wnioski z prostych materiałów	- wyjaśnia zasady i cele funkcjonowania: – jednolitego rynku europejskiego oraz wspólnej polityki walutowej, – wspólnej polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i sprawiedliwości; - wymienia pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania unijnej polityki gospodarczej i walutowej; - charakteryzuje rolę Komisji, Rady i Parlamentu Europejskiego w procedurze uchwalania i realizacji budżetu Unii Europejskiej;	- wyjaśnia i ocenia europejską politykę kontroli granicznej, azylu i imigracji; - charakteryzuje główne problemy i wyzwania stojące przed Unią Europejską w sferze wymiaru sprawiedliwości, spraw wewnętrznych, polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony; - dokonyuje analizy założeń i realizacji europejskiej polityki spójności; - wyjaśnia globalną rolę Unii Europejskiej; - rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań,	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem Unii Europejskiej, w tym z kształtowaniem poszczególnych polityk sektorowych; - samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały poświęcone funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w tym poszczególnym politykom sektorowym; - organizuje debatę dotyczącą funkcjonowania Unii Europejskiej oraz aktywnie uczestniczy

		źródłowych odnoszących się do funkcjonowania Unii Europejskiej[źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Unii Europejskiej, w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.	w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania Unii Europejskiej.	w zainicjowanej dyskusji.
4.UE wobec problemów globalnych	▪ podaje przykłady: – działań Unii Europejskiej w stosunku do globalnych problemów klimatycznych, – misji i operacji Unii Europejskiej.	▪ wymienia główne założenia, cele i narzędzia europejskiej polityki: klimatycznej oraz transformacji energetycznej, – transgranicznej oraz humanitarnej; ▪ prawidłowo posługuje się terminami: „neutralność klimatyczna” „odnawialne źródła energii”, „transformacja energetyczna”; ▪ wyciąga wnioski z prostych materiałów źródłowych odnoszących się do polityki Unii Europejskiej wobec problemów globalnych [źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	▪ konstruuje lub przytacza argumenty w sporze na temat europejskiej polityki: klimatycznej oraz transformacji energetycznej Unii Europejskiej, transgranicznej i humanitarnej; ▪ omawia zasady funkcjonowania europejskiej polityki rozwojowej; ▪ charakteryzuje wybrane misje i operacje Unii Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące polityki Unii Europejskiej wobec problemów globalnych, w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.	▪ ocenia zasadność i skuteczność wybranych misji i operacji Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia różnicę pomiędzy europejską polityką rozwojową i humanitarną; ▪ rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polityki Unii Europejskiej wobec problemów globalnych.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z polityką Unii Europejskiej wobec problemów globalnych; ▪ samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały poświęcone polityce Unii Europejskiej wobec problemów globalnych; ▪ organizuje debatę na temat polityki Unii Europejskiej wobec problemów globalnych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
1. Polska polityka	▪ wyjaśnia termin „racja stanu”;	▪ uzasadnia konieczność kierowania się racją	▪ charakteryzuje, w ujęciu dynamicznym,	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych	

zagraniczna	▪ charakteryzuje cele, instrumenty i treści polskiej polityki zagranicznej III RP; ▪ wymienia główne różnice dotyczące polskiej polityki zagranicznej na początku lat 90. i współcześnie; ▪ wyciąga wnioski z prostych materiałów źródłowych odnoszących się do polityki zagranicznej III RP [źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	stanu w kształtowaniu polskiej polityki zagranicznej; ▪ porównuje status prawny, strukturę i zadania ambasad i konsulatów; ▪ charakteryzuje uwarunkowania polskiej polityki zagranicznej w okresie komunistycznym; ▪ dokonuje krytycznej analizy celów, instrumentów i treści polskiej polityki zagranicznej od lat 90. XX w.; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej III RP, w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.	uwarunkowania polskiej polityki zagranicznej od lat 90. XX w., z uwzględnieniem przystąpienia Polski do struktur UE i NATO; ▪ rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polityki zagranicznej III RP.	problemów związanych z polityką zagraniczną III RP; ▪ samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polityki zagranicznej III RP; ▪ organizuje debatę na temat polityki zagranicznej III RP oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
2. Polska w NATO	▪ wymienia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne wejścia Polski do NATO; ▪ posługuje się terminem „flanka wschodnia NATO”; ▪ wyciąga wnioski z prostych materiałów źródłowych odnoszących się do funkcjonowania Polski	▪ wymienia założenia polskiej polityki na forum NATO; ▪ wyjaśnia, w jaki sposób wejście Polski do NATO wpływa na bezpieczeństwo naszego państwa; ▪ charakteryzuje udział Polski w operacji NATO w Afganistanie; ▪ konstruuje lub przytacza argumenty w	▪ charakteryzuje strukturę NATO w Polsce; ▪ podaje przykłady form/platform współpracy w ramach NATO, np. Bukaresztańska Dziewiątka; ▪ ocenia zasadność i skuteczność wybranych misji i operacji NATO	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z przystąpieniem Polski do struktur euroatlantyckich; ▪ samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały dotyczące uwarunkowań i skutków przystąpienia Polski do struktur

	w strukturach euroatlantyckich [źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	sporze dotyczącym skutków wejścia Polski do NATO; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Polski w strukturach euroatlantyckich, w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.	z udziałem wojsk polskich; ▪ ocenia pozycję Polski w NATO; ▪ rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania Polski w strukturach euroatlantyckich.	euroatlantyckich; ▪ organizuje debatę na temat pozytywnych i negatywnych aspektów przystąpienia Polski do struktur euroatlantyckich oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
3. Polska w Unii Europejskiej	▪ wymienia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne wejścia Polski do Unii Europejskiej; ▪ wymienia polskie ugrupowania polityczne reprezentowane aktualnie w Parlamencie Europejskim; ▪ charakteryzuje wielkość polskiej reprezentacji w Parlamencie Europejskim w stosunku do reprezentacji innych państw; ▪ podaje imiona i nazwiska polskich polityków pełniących kluczowe funkcje w instytucjach Unii	▪ charakteryzuje przebieg i formy transformacji energetycznej w Polsce i polskiej polityki klimatycznej w kontekście polityki unijnej; ▪ zajmuje i uzasadnia stanowisko w sporze dotyczącym konsekwencji członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ analizuje informacje dotyczące wykorzystania w Rzeczypospolitej Polskiej funduszy europejskich; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Polski w Unii Europejskiej, w tym porównuje	▪ charakteryzuje i ocenia pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej, w tym działania w ramach ostatniej prezydencji Polski; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty europeizacji polskiej polityki zagranicznej; ▪ przedstawia i ocenia wybrane inicjatywy Polski w ramach Unii Europejskiej, np. Partnerstwo Wschodnie; ▪ rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania Polski w strukturach Unii Europejskiej.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej; ▪ samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania Polski w strukturach Unii Europejskiej; ▪ organizuje debatę na temat skutków akcesu Polski do Unii Europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

	Europejskiej; ▪ wymienia prawa obywatela Unii Europejskiej; ▪ odszukuje informacje na temat pozytywnych i negatywnych aspektów członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ odszukuje informacje na temat wykorzystania funduszy europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia stanowisko Polski w unijnej debacie o transformacji energetycznej i polityce klimatycznej; ▪ wyciąga wnioski z prostych materiałów źródłowych odnoszących się do funkcjonowania Polski w strukturach Unii Europejskiej [źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.		
4. Relacje z sąsiadami i współpraca regionalna	▪ charakteryzuje uwarunkowania polityczne, historyczne i ekonomiczne relacji z sąsiadami; ▪ lokalizuje na mapie ideę współpracy w ramach Trójmorza;	▪ ocenia aktywność Polski i założenia współpracy w ramach Inicjatywy Trójmorza i Grupy Wyszehradzkiej; ▪ konstruuje lub przytacza argumenty w	▪ zajmuje i uzasadnia stanowisko w sporze dotyczącym polskiej polityki w stosunku do Niemiec, Rosji, Białorusi i Ukrainy oraz pozostałych sąsiadów Polski;	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych zrelacjami Rzeczypospolitej Polskiej z sąsiadami i współpracą regionalną;

	▪ podaje przykłady form współpracy w ramach Inicjatywy Trójmorza i Grupy Wyszehradzkiej; ▪ wyciąga wnioski z prostych materiałów źródłowych odnoszących się do relacji Rzeczypospolitej Polskiej z sąsiadami i współpracy regionalnej [źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	sporze dotyczącym polityki polskiej w stosunku do Niemiec, Rosji, Białorusi i Ukrainy; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące relacji Rzeczypospolitej Polskiej z sąsiadami i współpracy regionalnej, w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne.	▪ rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący relacji Rzeczypospolitej Polskiej z sąsiadami i współpracy regionalnej.	▪ samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały dotyczące relacji Rzeczypospolitej Polskiej z sąsiadami i współpracy regionalnej; ▪ organizuje debatę na temat relacji Rzeczypospolitej Polskiej z sąsiadami i współpracy regionalnej oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
5. Polska wobec problemów współczesnego świata	• wymienia główne cele i zadania OBWE i OECD; • charakteryzuje przykład y aktywności Polski w ramach ONZ, w tym misji pokojowych; • charakteryzuje aktywność wybranej polskiej organizacji humanitarnej działającej w przestrzeni międzynarodowej; • wyciąga wnioski z prostych materiałów źródłowych odnoszących się do stanowiska Polski wobec problemów współczesnego świata	• ocenia zasadność i skuteczność udziału wojsk polskich w wybranej misji pokojowej ONZ; • ocenia zasadność i skuteczność działań podejmowanych przez wybraną polską organizację humanitarną w przestrzeni międzynarodowej; • analizuje materiały źródłowe dotyczące stanowiska Polski wobec problemów współczesnego świata, w tym porównuje i ocenia źródła narracyjne,	• charakteryzuje i ocenia aktywność polskich organizacji humanitarnych; • rozwiązuje złożone, otwarte typy zadań, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący stanowiska Polski wobec problemów współczesnego świata.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z stanowiskiem Polski wobec problemów współczesnego świata; ▪ samodzielnie opracowuje, analizuje i prezentuje materiały dotyczące stanowiska Polski wobec problemów współczesnego świata; ▪ organizuje debatę na temat stanowiska Polski wobec problemów współczesnego świata oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

	[źródła: narracyjne, normatywne, statystyczne, ikonograficzne].	normatywne, statystyczne, ikonograficzne.		
--	--	---	--	--